

LEGARIPASKORO

LIL BAŠ E DIZUTNENGERE
ORAGNIZACIJE KO
LEGALIZIRIBE THAJ BUTIKERIBE
E DUKHAVDE GRUPENCAR

This project is funded by the European Union

LEGARIPASKORO LIL BAŠ E DIZUTNENGERE ORAGNIZACIJE KO LEGALIZIRIBE THAJ BUTIKERIBE E DUKHAVDE GRUPENCAR

SO KA ARAKHEN ANDRE

1. HARNI INFORMACIJA BAŠ O NRC THAJ E PARTNERIKANE ORGANIZACIJE	5
2. AVGUNO LAFI	6
3. E ROMANE KHERENGERE KARAKTERISTIKE	7
4. LEGALNO PERVAZI BAŠ O „LEGALIZIRIBE “ – KERIBE LEGALNO STATUSI BAŠI BILEGALNIKANE OBJEKTIJA	8
4.1 Legalno pervazi baš o legariziribe	8
5. USULI, ČHANI THAJ PROCEDURA BAŠ O LEGARIZIRIBE	10
5.1 Kola si blegalno vazdime objektija?	10
5.2 Anglal save institucija legarena pes e procedure baš o legariziribe?	11
5.3 Ko šaj te del rodipe baši legaliziribe?	17
5.4 Kola dokumentija khamena pes baš deipe rodibe legariziribaske?	17
5.5 Sar džala e legaliziribaskiri procedura	26
5.6 Klidaripe baš e legaliziribaskere procedurakoro činavibe	26
5.7 Decizijakoro anibe	28
5.8 Klidaribe baš o pokinibe	30
5.9 Lil kolestar dikhela pes o statusi bašo biligalno vazdimo objekti	31
5.10 Rovipaskiri procedura	32
5.11 Pprocedura anglal legaripaskiri kris –Upravno bihaljovipe	34
6. MISALA BAŠ E LEGALIZIRIBASKORO ČHANI	35
7. BILOVENGIRI LEGALNO ARKA	37
7.1 So si adava legalno arka	38
7.2 Hardžiba te lel pes legalnikani arka kotar advokatengiri rig	39
7.3 Kanuni baš e bilovengeri legalno arka	39
7.4 Hakaj baši bilovengiri legalno arka	40
7.5 Ko dela bilovengiri legalno arka	41
7.6 Ko šaj te lel bilovengiri legalno arka?	41
7.7 Procedura te avel pes dž ki BLA?	43
7.8 Registerija baši legalno arka, evidentiribe, dikhibe thaj reportiribe	45
7.9 Phursak baši dendi legalno arka	46
8. METODIJA THAJ AKTIVITETIJA BAŠI BUTIKERIBE E DUKHAVDE GRUPENCAR	47
8.1 Kola si e dukhavde grupe thaj sar šaj te prendžara olen?	47
8.2 Kriteriumija thaj faktorija baš e dukhavde grupengoro identificiribe	48
8.3 Butikeribe e dukhavde gupengere manušenar	50
8.4 Legalno pervazi/fremi baš e dukhavde grupengoro protektiribe/arakhibe	51
8.5 Subjektija baši arakhibe thaj butikeribe e dukhavde grupencar	52
9. KLIDARIPE	53
10. ISTIMALKERDI LITERATURA	54

AVTORIJA:

Advokati Zoran Risteski

Advokati m-r Goran Grozdanoski

INKALUTNO:

Nacionalno Romano Centro

Drom Done Božikot no.11/5, 1300 Kumanovo

Tel/fax: 031/ 427-558

e-mail: info@nationalromacentrum.org

web: www.nationalromacentrum.org

www.ednomagazine.com

PARTNERIKANE ORGANIZACIJE:

Khetanipe Simbiozis 12, Kumanovo

Khetanipe ORM Bela Kula, Kičevo

PROEKTI „DEIBE ARKA/DUMO BAŠ E ROMANE KHERENGORO LEGALIZIRIBE”

Akija publikacija si kerdi palikerindoj e arkake so denga e Europakiri Unija. I publikacija thaj so hramonela pes andre pherena upral e phike kotar Nacionalno romano centro (NRC), Kumanovo thaj e partnerikane organizacije Khetanipe Simbiozis 12 Kumanovo thaj Khetanipe ORM Bela Kula Kičevo thaj nisar našti te gindinel pes kaj sikavela e Europutne Unijakere dikhpa.

HARNI INFORMACIJA BAŠ O NRC THAJ E PARTNERIKANE ORGANIZACIJE

O **NACIONALNO ROMANO CENTRO** kumanovatar, kotar peskoro fundiribe ko 2005-to berš bajrola sar e romane komunitakoro reprezententi thaj olakiri arka, sar thaj vi e javere komunitetengere save so dživdinena teli socijalno riziko. Kotar 2011-to berš o NRC si zorakoro khetanipe savo so dela bilovengiri legalno arka sar preleminarno ažutipe hramomo ko registri kotar o Ministeriumi baš i justicija.

Trujal i mobilizacija thaj manušengoro emancipiribe, leindoj ki godi e manušikane hakajen thaj reprezentiribe bazirimo upral e faktija, o NRC dela arka peskere konstituentenge te resel dži ko progresivno realiziribe ko lengere hakaja thaj responsibilitetija. O Khetanipe kerela upral nekobor strategijakere prioritetija: lokheder avipe dži ki justicija thaj legalipaskoro legaripe; lokheder avipe dži ko uče kvaliteteskere institucije thaj servisija; adekvatno dživdipaskere standardija; bukjaribe thaj lunge vakteskoro sikljovipe. O NRC si inkluzivno organizacija thaj mangela te čaljarel pengere konstituentengere interesija trujal butikeribe thaj aktiviribe ko lokalno thaj nacionalno nivelu thaj reprezentirinela e intereson thaj hakajen baš e kodola manuča manuša so adava khamela pes olenge.

Khetanipe „**SIMBIOZIS 12**“ si e dizutnengoro thaj profesionalno khetanipe fundirimo ko 2012-to berš, savo so promovirinela thaj arakhela e manušikane hakajen, komunicirinela e ternenar ko sasoinipe, mangipasar te ovel legarutno ko kreativno thaj angljarde ternengere dikhipa baši sa e manušengoro lačhipe, a specijalno akcenti čhivela upral e terne Romengoro legaripa. E „Simbiozis 12“-eskiri vizija si deibe arka thaj buhljaribe e sasoinipaskoro kote so e Roma thaj e javera manuša ka šaj te dživdinen jekha-jekhutne hakajencar thaj šajipenencar. E „Simbiozis 12“-eskiri vizija si te reprezentirinela e Romengere thaj e javera dizutnengere kanuneskere normen trujal zuraleder thaj direktno butikeribe e manušencar leindoj buteder analize ko butikeribe.

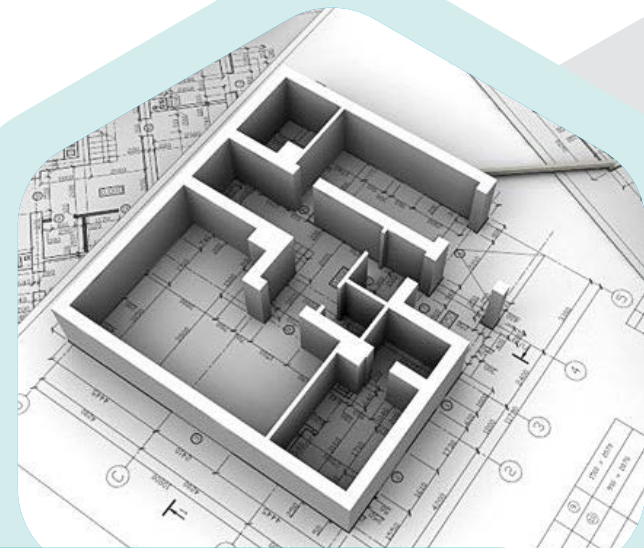

O khetanipe **ORM BELA KULA** Kičevatar si fundirimo ko 1998-to berš thaj oleskiri resarin si te vazdel e terne romengiri minsasama baš olengoro sasto angažiribe ko edukacijakoro thaj terbijeteskoro umal. E ORM Bela Kula isi buteberšengiri eksperiena ko diyutnikano sektori thaj barvali eksperiena ko butikeribe upral e Romengere integracijasar ko sasoinipe. Pali i edukacija thaj butikeribe e terne Romencar, o ORM Bela Kula kerela buti vi upral e javera areje save so iklile kotar e Romengiri Dekada thaj Stratgija sar so si, socijalno thaj sastipaskoro arakhibe, khera thaj javer.

AVGUNO LAFI

E dizutne organizacijengoro legaripaskoro lil baš e legaliziribe thaj butikeribe e dukhavde grupencar si kerdo ko pervazija/fremija projektstar „Arka baši romane kherengoro legaliziribe” savo so implementirinela pes kotar o Nacionalno romano centri ko partneriribe e Simbiozis 12-esar Kumanovatar thaj e ORM-esar Bela Kula, finansijakere arkasar kotar Europakiri Unija. O proekti implementirinela pes ko šov komune: Kumanovo, Kičevo, Veles, Kočani, Štip thaj Prilep, ko vakti kotar 01.02.2018-to berš dži ko 01.02.2020-to berš.

E proekteskiri resarin si lačheder usulija baši e Romengere kherengo trujal e arka e romane familijenge ko procesi baši olengere kherengo legaliziriba. O proekti mangela te del buteder arka/dume e Romenge ko lengoro procesi baš e kherengo legaliziribe, trujal deibe godi thaj informacije, deibe legalno arka/dumo (konsultacije, astaribe procesija baš o legaliziribe, hramome legalno lila (rovipa, rodipa, krisariba). Asavki arka/dumo khamela pes e romane familijenge sostar butere olendar nane informacije, isi olen bariere te aven lokheder dži ko institucije thaj nane olen zor te inicirinen thaj te legaren o procesi baš o legaliziribe.

KO PROEKTESEREK PERVAZIJA/FREMIJA ADŽIKERENA PES AKALA REZULTATIJA:

Majhari 300 romane familije te len lfačhi legalno arka ko lengere kherengoro legaliziribaskoro procesi;

E romane komunitongoro informiribe ko šov komune (Kumanovo, Kičevo, Štip, Prilep, Kočani thaj Veles) ko kontinuiteti baši olengere nijamija/hakaja thaj legalno droma paše phangle lebgere kherengere legaliziribasar;

E romane dizutnengere organizacijengoro kapacitetongoro zuraribe baši arakhibe thaj hakajengoro promoviribe save si paše phangle e Romengere hakajencar baš e kherengoro legaliziribe trujal trine treningoskoro organiziribe, legaripaskoro lil baš lengere kherengo legaliziribe thaj butikeribe e dukhavde grupencar, sar vi deibe 4-5 teli-grantija baši e romane dizutnengere organizacije.;

Reprezentantija kotar e 5 komune te oven pašeder hemime ko problemija so sikavena pes ko Romengere khera trujal organiziribe 3 treningoja thaj keribe 5 dokumentija baš e lokalnikane politike, džaindoj pala e komunengere prioritetija phangle e legalizacijasar thaj urbanizacijasar ko romane mahale.

E ROMANE KHERENGERE KARAKTERISTIKE

E Roma majbut dživdinena ko urbanizirime maškara ko kerde khera ki diz ja palem ki periferija, ko substandardikane dživdipaskere usulija, bivuže lilen-car baš i phuv kote so vazdinge pengere kheren save so, majbare numerosar si bilegalno vazdime objektija, saste khera, ja palem jekh olengoro kotor. E Roma ko amaro them na dživdinena nomadikane, so vakereka kaj ko lokacije kote so dživdinena, von si odororig lungu vakti thaj si ko urbanikane dizjengere maškara.

Džaidnoj pala e statistikane informacije kotar o majpaluno Genibe e manušen-goro ko 2002-to berš, baro kotor e romane populacijatar ko them (45%) dživdinena ko 10 komune: Bitola, Gostivar, Debar, Vinica, Kumanovo, Kičevo, Kočani, Prilep, Tetovo thaj Štip. Paše akava procenti (43,06%) dživdinena ki šerutni diz Skopje, ki majbari romani komuna ko them, Šuto Orizari, džikote e javera 12% dživdinena ko javera komune trujal o sasto them.

Ko 2012-to berš, o NRC kerdas rodipe ko tereni jekhe phučibaskere lilesar kolesar mangela sine pes te kheden pes informacije baš e manuša so dinge rodipe baš legaliziribe. Sa ko sa, sine kerde 2589 phučibaskere lila ko 6 komune. Kotar e pherde phučibaskere lila, lende si informacije kaj 2485 khera nane legalno objektija džikote baš e 102 objektija e manušen isi dokumentacija thaj pakjala pes kaj legalizirinena pengere dokheriba; e 1054 bilegalno objektija si dži ko 50m², 1304 bilegalno objektija si kotar 51 dži ko 150 m², 145 bilegalno objektija astarena 150-200m², thaj 78 bilegalno objektija si maškar 201 thaj 250m².

Kana kerela pes lafi baš e infrastrukturakoro konektiribe sar mahat/importantno usuli baš legaliziribe, 2348 manuša vakerge kaj isi olen koncekcija, thaj 237 manušen nane. Kotar totalno 2589 anektirime manuša, 427 manuša so denge rodipe baš legaliziribe vakerge kaj našti korkore te učaren o hardžiba thaj e love so khamena pes olenge baš e legaliziribaskiri procedura.

Kana dikhle pes e dokumentija thaj e informacije trujal softveri dizajnirimo baši e informacijengoro tretiribe thaj evidentiribe baš e legaliziribaskiri procedura, thaj kana dikhle pes sa e dokumentija, avilo pes dži ko adava kaj but informacije nane čačune sostar, na džana pali e kauneskere regulative thaj usulija, sar misal, e manuša phenena kaj isi olen koncekcija džo ki elektrika thaj phani, numa von čačikane nane legalno konektirime ki akija infraswtruktura.

Thaj džaindoj pali akava, leindoj sa e relacije mačkar e khera thaj e javera areje, te pharuvel pes o phučibe baši adekvatno khera baš i romani populacija si, kotar bari importanca/si but mahat/.

LEGALNO PERVAZI BAŠ O „LEGALIZIRIBE“

KERIBE LEGALNO STATUSI BAŠI BILEGALNIKANE OBJEKTIVA

LEGALNO PERVAZI BAŠ O LEGALIZIRIBE

E „legalizacijakoro“ legalno fremi/pervazi si fundakerdo anibasar e **Kanuneskoro baš tretiribe e bilegalno vazdime objektiva**¹ savo so astardas te kerel pes kotar 04.03.2011-to berš. Akale Kanuneskere anibasar, regulirindas pes o elementi baš o materijalno, legalno thaj proceseskoro elementi kotar i „legalizacija“ thaj o procesi ko legalno statuteskoro arakhibe ko bilegalno objektiva. Sa akava vakerela kaj akale kanunesar si regulirime:

- so šaj te „legalizirinel“ pes
- ki savi procedura thaj anglal savi institucija
- save sa aktivitetija khamena te keren pes thaj kotar save institucije
- ko savo vakti, thaj
- so ka ačhol pes, te na kerege pes akala aktivittija,

a resarinasar te anel pes agoruno akti, rešenje baš o legalno statusi e bilegalno objekti, ja palem, rodipaskoro iranibe palpale baš adava te arakhel pes o legalno statuso ko bilegal-

¹ Ando ko 22.02.2011-to berš, sikavdo ki *Themeskiri gazeta* numero 23, kotar 24.02.2011-to berš, thaj astagja te kerel pes kotar 04.03.2011-to berš *Themeskiri gazeta* no.23/2011; 54/2011; 155/2012; 53/2013; 72/2013; 44/2014; 115/2014; 199/2014; 124/2015; 129/2015; 217/2015; 31/2016; 190/2017

no subjekti. Sa e javera phučiba phangle e procedurasar te arakhel pes o legalno statuso ko bilegalno objektiva („legaliziribe“) si regulirime e Kanunesar baš e generalno upravno postapka².

Mamuj akava Kanuni baš o reguliribe e bilegalno vazdime objektiva sar fundavno Kanuni, o legalno fremi/pervazi kotar e aktivitetija baš e arakhibe e legalno statuseskoro, lela vi e Kanune baš tamirkeribe/vazdipe³, Kanuni baš arakhibe thaj leibe evidentija thaj informacije džaindoj pala oficijalno kanalija⁴, Kanuni baš o tamiribaskoro than⁵, Kanuni baš thaneskoro thaj urbanikano planiribe⁶ thaj buteder javera teli kanuneskere aktija, vakerdine sar *Pravilnikoja*, save so si dikhlina e Kanunesar baš aktivitetija ko bilegalno tamirkerde/vazdime objektiva, thaj o Kanuni direktno vaj indirektno akharela pes pe lende⁷.

Sa akala teli-kanuneskere aktija si baš i jekh specifikano kotaor aktivitetostar kolesar arakhela pes o legalno statusi, vaj regulirina nesave specifikane akte dikhlino e Kanunesar, te anel pes ki nesavi konkretno situacija.

Asavko legalno pervazi/fremi generalno učharela e aktivite baš „legaliziribe“, ja palem arakhibe e legalno staturse baš e bilegalno objektiva.

O akti te den pes e rodipa te arakhel pes o legalno statusi ko bilegalno objektiva, džaindoj pala o Kanuni baš i tretmani bilegalno objektencar, sine 6 (šov) masekora kotar o dive kana o Kanuni alo ki zor, ja palem javere lafencar klidardo dži ko 04.09.2011-to berš.

E palutne Kanuneskere prekeribasar, o vakti baš i kompletiribe e Rodipenengor, thaj vi dokompletiribe e rodipenengo sasa ačhavdino baš e avutno vakti, sa ko sa mangipasar te ikljol pes ko servisi e manušenge, majanglune anglal adala so na sine olen šajipe te den pengoro rodipe ko vakti so sine vakerdo.

Džaindoj pali akava Kanuni, sine lende nekobor rokija ki godi, ja palem, šajipena te den pes rodipa „legaliziribaske“, thaj adava:

- kotar 04.03.2011-to berš klidardo e 04.09.2011-to beršesar
- kotar 19.12.2015-to berš klidardo e 31.03.2016-to beršesar thaj
- kotar 01.01.2018-to berš klidardo e 31.12.2018-to beršesar..

Džaidnoj pala o Kanuni baš aktivipa e bilegalno vazdime objektoncar, e kanuneskoro temati si te serakerel e usule, e čhanija, sar ka kerel pes o evidentiribe, sar ka arakhel pes o legalno statusi thaj sankcioniribe upral e bilegalno tamirkerde/vazdime objektiva, sar so si vakerdo upreder. Akava džala pali o teksti Kanunestar.

² *Themeskiri gazeta* no.38/2005; 110/2008; 51/2011

³ *Themeskiri gazeta* no.130/2009; 124/2010; 18/2011; 18/2011; 36/2011; 49/2011; 54/2011; 59/2011; 13/2012; 39/2012; 144/2012; 25/2013; 70/2013; 79/2013; 137/2013; 163/2013; 27/2014; 28/2014; 42/2014; 115/2014; 149/2014; 187/2014; 44/2015; 129/2015; 129/2015; 217/2015; 226/2015; 30/2016; 31/2016; 39/2016; 71/2016; 103/2016; 132/2016; 35/2018; 64/2018; 168/2018

⁴ *Themeskiri gazeta* no.79 - 31.05.2013

⁵ *Themeskiri gazeta* no. 15/2005

⁶ *Themeskiri gazeta* no. 199/2014

⁷ O *Pravilniko baš e standardija thaj normativija ko urbanistikano planiribe, Pravilniko baš e standardija te arakhen pes e thana ko bilegalno tamirkerde/vazdime objektiva ki urbanistikani planeskiri dokumentacija, Pravilniko baš i forma thaj sar ka dikhel pes o Rodipe te regulirinel pes o legalno statusi upral o bilegalno objekti, Pravilniko baš i forma thaj sar ka dikhel pes o rodipe baš urbanistikano phaglo lafi ko bilegalno objekti, Pravilniko baš i forma thaj hramovibe ko registari vaš e dendine rodipa te arakhel pes o legalno statusi ko bilegalno objektiva, Pravilniko baš i forma thaj hramovipe vaš urbanistikano phanglo lafi, Pravilniko baš i forma thaj hramovipe te iranle pes palpale o rodipe te arakhel pes o legalno statusi ko bilegalno objekti, Pravilniko baš i forma thaj hramovipe vaš informacija ki decizija pali dendo rovipe..*

USULI, ČĤANI THAJ PROCEDURA BAŠ O LEGARIZIRIBE

KOLA SI BILEGALNO VAZDIME OBJEKTIJA?

ADALA SI OBJEKTIJA VAZDIME/TAMIRKERDE BIZO IZINI
BAŠ VAZDIPE, JA PALEM SAVE SO SI MAMUJ O RODIPE BIZO
ANGLEDER DENDO IZINI.

Sar bilegalno vazdime objektija, džaindoj pali o Kanuni, haljovena pes:

- objektija mahat baš i Republika džaindoj pali o Kanuni baš tamarkeribe thaj javer kanuni,
- objektija kotar lokalnikano mahatnipe džindoj pala o Kanuni baši tamirkeribe thaj
- objektija baš e sastipaskere khera ki primarno, sekundarno thaj terciarno sastipaskiri sama save si vazdime/tamirkerde bizi e lila, ja palem vazdime mamuj e lila/dokumentija,
- sar vi kotora (dokeriba thaj prekeriba) e objektengoro ko, thaj avrijal kotar e planeskoro astaribe
- objektija baši pomaškeribe (garaža, šupa) save si ki objekteskiri funkcija baš o dživdipe, ja palem javereder objekti teli savi funkcija si,
- bazentija ko nivel baš individualno istimalkeribe (tamirkeriba baše save, džaindoj pala o Kanuni, e komunakoro Šerutno dela lil/dokumenti te šaj te kerel pes
- jekhe vakteskira objektija baši dživdipe
- objektija baši primarno injalibe agrarno produktija (numa na baši tende thaj jekhevakteskere) džaindoj pala o Kanuni baši agrarno phuv so si vazdime ko thana kote so šaj te vazden pes objektija,
- sar vi objektija, ja palem nesave olengere kotora prekerdine baš diso javer, bizi dokumentacija baš o prekeribe.

USULI BAŠ LEGALIZIRIBE

O usuli savo so sa e objektija khamela pes te pheren te šaj te oven ki procedura baš „legaliziribe“, ja palem ikeribe legalno statusi, si

- dži ko dive kana khuvela ki zor o Kanuni (klidardo 03.03.2011-to beršesar) e butja ko tamirkeribe thaj instaliribe si ande dži ko agor thaj
- sa adava te kerel jekh tamirkeribaskiri thaj funkcionalno jekhin.

Te nane nesave objektongere kotora (katija-nivelija) jekh funkcionalno jekhin, adala jekhi-na [aj te oven ki procedura baši te arakhel pes lengoro legalno statusi, thaj akale objektonge šaj te kerel pes rodipe t4e astarel ps akija procedura thaj akale pbjekotonge šajt e del pes šajipe te roden izini baši tamirkeribe/vazdipe, džaindoj pali o Kanuni ko tamirkeribe/vazdipe te šaj te ovel kator e urbanikane planiribaskere dokumetnacijatar , thaj akalesar dela pes šajipe vi vaš majodorutno tamirkeribe/vazdipe e objekteskoro.

E „legaliziribaskiri procedura“ si andi dži ko agor adalesar so, o objekti ka ovel hramomo andre ko Agencijakoro katastari, kana so thaj šaj te ikalel pes lil baši o objekti.

ANGLAL SAVE INSTITUCIJE KERENA PES E LEGALIZIRIBASKERE HAPE/ADIMIJA?

E procedure „legariziribaskere“ legarena pea aglal e adekvatno organija vakerdine e Kanunestar, sar so si o:

**MINISTERIUMI BAŠ
TRANSPORTI THAJ RELACIJE**

E KOMUNE

Kotar e objekogoro „legaliziribaskoro“ aspekti baši dživdipe, specijalno baš e romane khera, akala procedure legarena pes anglal adekvatno jekhin ko lokalnikano legaripe (i **komuna**) kote so arakhela pes o bilegalno objekti.

AVGOKERIBE I PROCEDURA BAŠ O LEGALIZIRIBE

E procedurakoro astaribe baš o legaliziribe anglal adekvatno organi (ko khereskere misala – i komuna kote so arakhela pes o bilegalno objekti) kerela pes:

RODIPE TE ŠAJ, TE ARAKHEL PES E BILEGALNO OBJEKTESKIERO LEGALNO STATUSI

Te lel pes bari sama o rodipe te del pes ki komunakiri arhiva, thaj na anglal javera raštrakere organija! Ko rodipaskoro štemibili khabela pes te hramonel komuna.

Org. edin. / Ništa org.	Broj / Naxti	Prilog / Shterka	Zradnost / Vira
			50

O rodipe te arakhel pes e bilegalno objekteskor statusi, dela o manuš so ikerela e objekte, dži ki komuna kote so arakhela pes o bilegalno objekti. Te kerela pes lafi baš e objektija save si mahat/važno/importantno baše i republika, o Rodipe dela pes dži ko Ministeriumi baš o transporti thaj relacije. Numa, kotar e romane kherengoro aspekti, mahat si te vakere pes kaj akava Rodipe dela pes dži ki komuna.

Kana dela pes o Rodipe anglal i komuna, khabela pes te roden evidenti kaj o Rodipe čačes si dendo. Adava evidenti si o numero (numeroro) teli savo si evidentirime o Rodipe, numero savo so dela tumenge e komunakiri Arhiva thaj ki Rodipaskiri kopija čhivel pes štemibili. E komune butivar asavke numerija dela ko tikne lilore e manušenge so dena o rodipe, thaj te kerga pes adava, adava tikno liloro numerosar si o evidenti kaj o Rodipe čače si dendo dži ki komuna

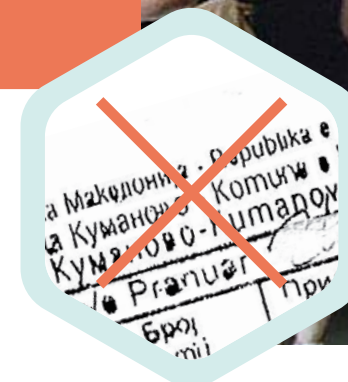

But si mahat/važno te garaven thaj ikeren akala numerija, soske bizi asavko evidenti našti te sikaven kaj tumen čače dengen o Rodipe. Ko jekh vakti, asavko numero šaj te rodel pes tumendar ko procesi džikote džala i procedura anglal e javera organija so šaj te roden akala numeroja sar evidenti kaj nesavo manuš čače astarga i procedura baš o „legaliziribe“.

Sa missal, te mulo o manuš savo so denga rodipe baš oleskoro bilegalno objekteskoro legaliziribe, tegani e numerosar but lokheste ka arakhel pes informacija savi so khabela pes baši procedura anglal o organijna te ulavel pes e muleskoro mangin, te šaj oleskere jerija majodorig te legeren i procedura baši e khereskoro „legaliziribe“.

LEN SAMA! O NUMERO TE OVEL DENDO E KOMUNATAR.

**SO TE NAŠAVGJA PES O
DENDO NUMERO?**

- o manuš so denga o rodipe šaj te rodel kotar e komunakiri arhiva ko šalteri te den oleske kopija štembilesar e numerosar teli savo sine dendo o rodipe thaj o dive kana si dendo o rodipe;
- o manuš šaj hramome rodipasar te rodel te den leske atesti kote so ka čhivel pes o numero thaj o dive kana sine dendo o rodipe.

Korkore e Rodipa isi kotaor baš e:

- informacije baš o sabija, o manuš savo so denga o rodipe, sar so si anav thaj dujto anav, adresa kotar o fizikano muj, ja palem anav thaj than, te si legalno muj, manuš kotaktiribaske thaj leskoro telefonskoro numero,
- informacije baši o bilegalno objekti, so phenela savo si o belegalno objekti (objekti dživdipaske, pomaškeribaskoro objekti, butikeribaskoro objekti ja palem javer diso) adresa ja palem katastareskiri parcela anavesar kotar e katastereskiri komuna kote so arakhela pes o bilegalno objekti

Службен весник на _____, бр. 221 од 17.12.2015 година

Прилог 1

До _____

(Барањето за утврдување на правен статус на бесправни објекти од значење за Републиката, бесправни објекти на здравствените установи за терцијална здравствена заштита и бесправни електронски комуникациски мрежи и средства, се доставува до Министерството за транспорт и врски.

Барањето за утврдување на правен статус на бесправни објекти од локално значење, бесправни објекти на здравствените установи за примарна и секундарна здравствена заштита, се доставува до единицата на локална самоуправа на чие подрачје е изграден објектот)

Б А Р А Њ Е

за утврдување на правен статус на бесправни објекти од значење за Републиката, бесправни објекти од локално значење и бесправни објекти на здравствени установи за примарна, секундарна и терцијална здравствена заштита

Од _____
(име и презиме на физичко лице / назив на правно лице)

(адреса на физичко лице / правно лице)

Лице за контакт: _____ тел. _____

Вид на бесправен објект _____

Адреса или број на катастарска парцела со назив на катастарска општина на која се наоѓа бесправниот објект _____

Кон барањето за утврдување на правен статус приложувам:

1. Уверение за државјанство или копија од лична карта за домашно физичко лице односно копија од патна исправа за странско физичко лице, а за домашно и странско правно лице, извод од Централен регистар на Република Македонија односно од соодветната институција во државата во која странското правно лице има седиште;
2. Доказ за приклучок на комунална инфраструктура и/или сметки за јавни услуги (струја, вода итн.) со датум пред 3 Март 2011 година а доколку бесправниот објект нема инфраструктурни приклучоци изјава заверена на нотар дадена под кривична и материјална одговорност со која барателот потврдува дека бесправниот објект е изграден пред 3 Март 2011 година;

Службен весник на _____ бр. 221 од 17.12.2015 година

3. Геодетски елаборат за утврдување на фактичка состојба на бесправен објект со имотен лист за земјиштето на кое е изграден бесправниот објект;
4. Договор за долготраен закуп на земјиштето склучен со сопственикот, односно сосопственикот на земјиштето или изјава заверена на нотар со која сопственикот, односно сосопственикот на земјиштето изјавува дека е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект и истиот да се запише во јавните книги за запишување на правата на недвижности на име на барателот;
(овој доказ се доставува само доколку бесправниот објект е изграден на земјиште кое не е сопственост на барателот или на Република Македонија, односно земјиштето е сопственост на друго физичко или правно лице, односно земјиштето е сосопственост на барателот и друго физичко или правно лице)

или

Уверение за движење за земјиштето на кое е изграден бесправниот објект и изјава заверена на нотар, дадена под кривична и материјална одговорност од барателот, во која истиот потврдува која година е изграден бесправниот објект;

(овој доказ се доставува само доколку бесправниот објект е изграден на земјиште кое не е сопственост на барателот или на Република Македонија, односно земјиштето е сопственост на друго физичко или правно лице, односно земјиштето е сосопственост на барателот и друго физичко или правно лице, а сопственикот односно сосопственикот на земјиштето нема дадено изјава дека е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект и истиот да се запише во јавните книги за запишување на правата на недвижности на име на барателот или нема склучено договор за долготраен закуп на земјиштето со барателот)

5. Договор за купопродажба на земјиштето и изјава заверена на нотар, дадена под кривична и материјална одговорност, со која барателот потврдува дека барателот или лицето чиј наследник е барателот го имаат купено земјиштето од поранешниот сопственик и истото го користат повеќе од 20 години од денот на склучувањето на договорот;
(овој доказ се доставува само доколку бесправниот објект е изграден на земјиште пренесено од поранешен сопственик врз основа на договор за купопродажба, на кое како корисник во имотниот лист е евидентиран поранешниот сопственик, а барателот го користи земјиштето повеќе од 20 години од денот на склучувањето на договорот)
6. Уверение за идентификација на катастарската парцела издадено од Агенцијата за катастар на недвижности;
(овој доказ се доставува само доколку постои неусогласеност на броевите на катастарските парцели кои се наведени во договорот за купопродажба склучен со поранешен сопственик кој се доставува согласно точка 5 на ова барање, со броевите на катастарските парцели наведени во Имотниот лист за земјиштето.)

Службен весник на РМ, бр. 221 од 17.12.2015 година

7. Известување од нотарот повереник на оставинскиот суд дека се води оставинска постапка за земјиштето на кое е изграден бесправниот објект; (овој доказ се доставува само доколку е поднесено барање за утврдување на правен статус на бесправен објект кој е изграден на земјиште со нерасчистени имотни односи, поради тоа што не е спроведена оставинска постапка)
8. Список на станари, договори за купопродажба на становите во зградата, како и уверение за државјанство или копија од лична карта од сите иматели на стан во зградата, доколку барањето се однесува за станбена зграда за колективно домување; (во овој случај потребно е барањето да е поднесено од заедницата на станари или да е потпишано од повеќе од половината иматели на стан во зградата, а доколку барањето се однесува за бесправен дел (доградба, надградба) на станбена зграда подносител на барањето е само имателот на делот кој е бесправно изграден)
9. Изјава заверена на нотар, дадена под материјална и кривична одговорност, со која барателот потврдува дека е согласен да се утврди правен статус на бесправниот објект на негова одговорност и нема да бара надомест на штета од надлежен орган при настанување на евентуална штета поради елементарна непогода како и дека ќе ја надомести секоја штета врз животната средина настаната од влијанието на предметниот објект; (овој доказ се доставува само доколку е поднесено барање за утврдување на правен статус на бесправен објект кој е изграден во заштитен крајбрежен појас на вештачки езера и речни корита, како и бесправен објект со намена домување во станбени куќи согласно Правилникот за стандарди и нормативи за урбанистичко планирање кој е изграден во заштитен крајбрежен појас на природни езера)
10. Основен проект-фаза статика; (овој доказ се доставува само доколку бесправниот објект се наоѓа во потенцијално нестабилна зона за која е донесена одлука од страна на Советот на општината)

Датум и место на поднесување

Барател

KO SA ŠAJ TEDEL O RODIPE BAŠ O „LEGALIZIRIBE“?

Adava so šaj te den o rodipe te dikhel pes o legalno statusi ko bilegalno objekti šaj te ovel:

- **sakova fizikano muj so si themutno ki Republika,**
- **sakova legalno muj savo si registririmo ko Centralno registeri,**
- **institucije saven so isi bilegalno objektiya.**
- **Javere themeskere fizikane thaj legalno muja, numa te pherge e usulen baši adava kaj si von sajbije, džaindoj pala o Kanuni baši sajbiluko thaj javera ččikane nijamija/hakaja.**

Akava, praktikane dela jekh buhleder fremi/pervazi kotar e potencijalno muja save so šaj te den rodipa baš o „legaliziribe“, leindoj akata sa e sajbijen saven so isi bilegalno objektiya, sar so vakerelna e Kanuneskere usulija.

Ko teksti dureder ka čhivel pes akcenti upral e „legaliziribaskere“ procedure baš e romengere khera, sar vi jekh klejakoro phučibe baši buteder themutne ki RM sar sajbije saven so isi bilegalno objektiya.

SAVE DOKUMENTIJA KHAMENA PES TE ŠAJ TE DEL PES RODIPE BAŠ O LEGALIZIRIBE?

Te dikha jekh pali jekh e lila save so dodena pes ko Rodipe.

EVIDENTI 1

FIZIKANO MUJ

Avguno lil so dela pes e Rodipasar si o LIL BAŠ O THEMUTNIPE ja palem KOPIJA KOTAR I PLESUTNI KARTA baš kherutno fizikano muj, ja palem kopija BAŠ KHERUTNO FIZIKANO MUJ, JA PALEM KOPIJA baš kherutno fizikano muj, ja palem kopija baš avrutno fizikano muj/stranco.

Ki praktika, butivar dendo evidenti baš e fizikane muja si kopija plesutne kartatar, thaj na doboro lil baš o themutnipe, thaj i plesutni karta dela buteder evidentiya baš i adresa thaj matično numero e manušeskoru so dela rodipe, resarinasar te šaj sigeder te anel pes adekvatno decizija baš o „legaliziribe“. Te nane e manuše so dela o rodipe validno plesutni karta (nakhlo roko, našavdi si ja palem pharavdi) tegani sar sadaka baš o rodipe dela pes themutno lil/raštralipe/. Panda jekhvar vakeraja kaj validno pasoš i rodela pes numa kotar e avrutne fizikane muja/strancija, thaj o pasoš i našti te del pes sar evidenti kana o manuš so dela o rodipe si makedonijakoro themutno

LEGALNO MUJ

Te si o subjekti so dela rodipe legalno muj, tegani khamela pes te sikavel lil kotar o Centralno registro, thaj te del pes akanutni situacija baš o legalno subjekti/legalno muj, thaj e strancongoro legalno muj trebno te del pes thaj izvodi kotar adekvatno institucija kotar o them kote so si locirimo o legalno muj.

EVIDENTI 2

EVIDENTI BAŠ PHANDIPE KI KOMUNALNO INFRASTRUKTURA

Dujto lil so dela pes si o evidenti baš o pndiipe ki komunalno infrastruktura, sar so si:

- **Pokiniba baši publiknae servisija (elektrika pani thaj javer) cdatumesar angleder 03.03.2011 berš, ja palem**
- **Te nane o bilegalno objekti phanlo ki infrastruktura HRAMOME VAKERIBE ZAVERIMI KO NOTARI TELI KRIVIČNO, MORALNO THAJ MATERIJALNO RESPON-SIBILITETO KOLESAR O SUBJEKTI SO DELA RODIPE PHENELA KAJ O OBJEKTI SII VAZDIMO/KERDO ANGLEDER 03.03.2011 BERŠ.**

Akava evidenti khamela pes resarinasar te sikavel pes kaj si pherdo o usuli/kondicija kotar o Kanuni baši tretiribe e bilegalno vazdime objektija, kaj ko bilegalno objekti agorkerde si sa e tamirkeribaskere thaj instalacijakere bukja, ja palem o objekti si arhitektonsko thaj funkcionalno jekhin, **thaj sa adava angleder o Kanuni te khuvel ki zor!!!**

Numa, ki praktika te našti te len pes e masekoskere pokinibaskere lila/smetke baši komunalno servisija/šaj te del pes hramome vakeribe ko notari kolesar vakerela pes kaj o bilegalno vazdimo objekti si kerdo/vazdimo/tamirkerdo angleder te khuvel ki zor o Kanuni baši tretiribe e bilegalno tamirkerde objektencar. Akava lil trebno te ovel dendo baši o objekti džaindoj pali o geodetikano elaborati. Jekh asavko lil si čačuno evidenti, soske si dendo teli krivično, moralno thaj materijalno responsibiliteti thaj si zaverimo ko notari. Ki praktika butivar dena pes asavke izjave dela pes vi izjava „ ... si vazdimo mle plesutne lovencar... “, **numa na rodela o Kanuni asavki izjava**, rodela pes numa jekh atesti kaj o objekti si tamirkerdo angleder te avel o Kanuni ki zor, thaj na vi kastar.

EVIDENTI 3

GEODETIKANO ELABORATI

O trinto evidenti savo so trebno te del pes khetane/barabar e rodipasar baši o „legaliziribe“ si o **Geodetikano elaborati** te šaj te dikhel pes i faktikani situacija ko bilegalno objekti, **Imotno lilesar** baš o than kote so si tamirkerdo o bilegalno objekti.

Sar so šaj te dikhel pes, akate ovel lafi baš duj elementija save so khamela pes te oven obligatorno, trebno te den pes ki procedura, thaj adava,

O AVGUNO – GEODETIKANO ELABORATI te dikhel pes i faktikani situacija ko bilegalno objekti thaj

O DUJTO – IMOTNO LIL BAŠI O THAN nkote so si vazdimo o bilegalno objekti.

O geodetikano elaborati si evidenti kolesar, sar so phenela vi oleskoro anav, dela pes i faktikani situacija upral o bilegalno objekti. Ko elaborati isi informacije baši **kobor baro si** o objekti, **kobor si baro andre, skica** e objektestar sa oleskere kotorencar (andrune sobe), **deskripcija** e objekteskiri vakerindoj **baši so si kerdo** o bilegalno objekti baši sa oleskere kotora, **lokacija** e objekteskiri – **katastareskiri parcela** kote so pašljola o objekti, informacije baš o sajbiya e bilegalno objekteskoro anavesar, dujto anavesar, adresaja.

KANA KERELA PES O GEODETIKANO ELABORATI, JEKH KOTAR E EGZAMPLIJA O MANUŠ SO DELA O RODIPE, TREBNO TE IKEREL PESKE.

Geodetikane elaboratesar kerela pes vi CD ЦД – elektronikane informacijencar baš o objekti.

O geodetikano elaborati kerela strukakoro geodetikani firma thaj trebno te ovel baši o bilegalno objekteskoro „legaliziribe“, thaj odoleske trebno te ovel javerčhane kotar e javera geodetikane elaboratija so kerena pes baši javera bukja!

O dujto elementi – imotno lil baši o than kote so arakhela pes o bilegalno objekti, si evidenti savo so khamela pes, te šaj te dikhel pes upral kakskoro than si vazdimo o objekti, te šaj te arakhel pes thaj te sikavel pes kaskoro si o than.

EGZAMPLI

ИЗЈАВА

Јас, долупотпишаниот бр. ... од ул. ... издадена од МВР ... во својство на подносител на барање за утврдување на правен статус на бесправно изградени објекти во Општина ... под полна морална, материјална и кривична одговорност изјавувам дека објектот кој лежи на КП ... адреса ... број на зграда ... намена на зграда А1-1, влез 1, кат Пр, стан 1, намена на посебен дел од зграда СТ со внатрешна површина ... м2, КП ... адреса ... број на зграда 2, намена на зграда А1-1, влез 1, кат Пр, стан 1, намена на посебен дел од зграда ПП со внатрешна површина ... м2 И земјиште под зграда 2 со површина ... м2 уредени со Геодетски елаборат бр. ... од ... година изготвен од Агенција за катастар на недвижности на РМ, Одделение за катастар на недвижности ... е изграден пред да стапи на сила законот за легализација на бесправно изградени објекти .

Изјавата ја давам да ми послужи во постапката за легализација на објектот пред надлежните органи.

... год.
Куманово

Изјава дал:

EVIDENTI 4

PHANLO LAFI/DOGOVORI BAŠI BUTEBERŠESKIRI PHUVJAKIRI KIRIJA/ RENTA JA PALEM IZJAVA.

Te si o bilegalno objekti vazdimo upral o than/phuv savo so nane e bilegalno objekteskero sajbi thaj vazdingja o objekti ko asavko than kaskoro sajbi si neko javer fizikano ja palem legalno muj, ja palem o than si e ekvaš manuškero so dela o rodipe thaj ekvaš javerskoro, trebno te den pes:

- *Phanlo lafi baši buteberšeskiri phuvjakiri kirija kerdo e phuvjakere sajbijasar, ja palem e mujesar kaskoro si o than ja palem*
- *Izjava zaverimi ko notari kolasar o sajbi e thaneskoro vakerela kaj šaj te kerel pes o legalno statusi baš o bilegalno objekti thaj adava objekti te registririnel pes ko katastari ko anav e manuškero savo so dela o rodipe.*

Akava prilogo/sadaka astarela **DUJ ELEMENTIJA**, akana dende alternativno, so vakerela kaj dela pes o jekh, ja palem o javer kotar e evidentija.

O AVGUNO ELEMENTI, ja palem evidenti si o phanlo lafi/dogovori baši buteberškero rentibe e thaneskoro kerdo e thaneskere sajbijasar, ja palem sajbijencar kolengiri si o than. Akale phanle lafesar/dogovoresar regulirina pes e relacije maškar e duj riga ki forma zakupodavač thaj zakupec, ja pale e thaneskoro sajbi si adava so ka del o than teli kirija – zakupodavač, thaj o muj so isi ole objekti si o zakupes, javere lafencar adava so ka pokinel i kirija e manuške savo si e thaneskoro/phuvjakoro sajbi.

O DUJTO ALTERNATIVNO ELEMENTI si izjava zaverimi ko notari kolasar o sajbi, o manuškero si o than/phuv dela izjava kaj dela plo izini te arakhel pes o legalno statusi baš o bilegalno objekti savo so kfa šaj te registririnel pes ko katastari ko anav e manuškero savo so dela o rodipe. Akava dokumenti, praktikane dela šajipe e manuškero so dela o rodipe te registririnel e objekte ko katastari, bizi te del nesave love e thaneskere/phuvjakere sajbijake.

O kanuni dela asavko šajipe anglal sa baši o fakti kaj butivar, o than kote si tamirkerdo o bilegalno objekti, ko nesavo čhani prepelo ko fizikano vladenie e manuškero kaskoro si o bilegalno objekti. Adava ki praktika haljovela keribe verbalno kontrakti baši kino-bikinibe, trampa, pokloni baši o than/phuv, upral savo but minsale o manuškero vazdela peskoro objekti. Numa, leindoj ki godi kaj asavke phanle lafija majbut kerena sine pes verbalno, na pherena e kanuneskere forma so rodela o Kanuni baši obligaciono relacije (hramomi forma, zaverka anglal o organija) thaj sar asavke našti te oven funda te šaj te pharuvel pes o hakaj baši sajbiluko upral o than/phuv anglal o katastari. Odoleske, but berša o than/phuv si upral e mujeskoro anav akale biformalno dogovoresar, savo so hakaj prekerdja pes.

Ko jekh vakti butivar ki praktika šaj te arakhen pes objektija tamirkerde upral than/phuv kote so e objekteskoro sajbi barabare/khetane javeresar, javerencar si sajbi e thaneskoro/phuvjakoro Numa, leindoj ki godi kaj o than/phuv formalno ko imotno listi legarela pes sar sajbiluko kotar nekoboro sajbi thaj khuvela pes ko olengoro hakaj baši sopstvenost/sajbiluko (sajbiluko), khamela pes hramomi soglasnost sakone jekhe sajbijatar, te šaj te arakhel pes legalno statusi ko bilegalno objekti thaj adava objekti te registririnel pes ko katastari.

Te našti o manuškero te lel izjava – soglasnost baš o „legaliziribe“ kotar o sajbi, ja palem ko-

tar e thaneskoro sajbi, o Kanuni dela šajipe te del pes **UVERENIE BAŠI THANESKORO PREPERIBE**. Akava, praktikane si situacija kana nane te ovel dopherdo o usuli so rodela sine pes angleder. Tegani o Kanuni dikhela kaj šaj te del pes uverenie baši e thaneskoro preperibe kote so si tamirkerdo o bilegalno objekti, sar vi izjava manušestar so dela o rodipe zeaverimi ko notari teli krivicno, moralno thaj materijalnos responsibiliteta, kote so vužeste phenela pes **KOVA BERŠ SI VAZDIMO/TAMIRKERDO O BILEGALNO OBJEKTI**.

Asavke evidentesar dela pes šajipe te dikhel pes sine i situacija angleder javerčane ko sajbiluko, kaskoro si o than ko momenti kana kerga pes/tamirkerdja pes o bilegalno objekti, ja palem, te dikhel pes sine ja palem na, o than teli raštrakoro/themeskoro sajbiluko ko momenti kana kerela sine pes o objekti.

TE SINE O THAN, KO MOMENTI KANA TAMIRKERGJA PES O BILEGALNO OBJEKTI TELI RAŠTRAKORO/THEMESKORO SAJBILUKO, TEGANI BAŠI O MANUŠ SO DELA O RODIPE, SAR EVIDENTI ŠAJ TE DEL UVERENIE BAŠ E THANESKORO PREPERIBE KHETANE IZJAVASAR SAVI KA OVEL ZAVERIMI KO NOTARI.

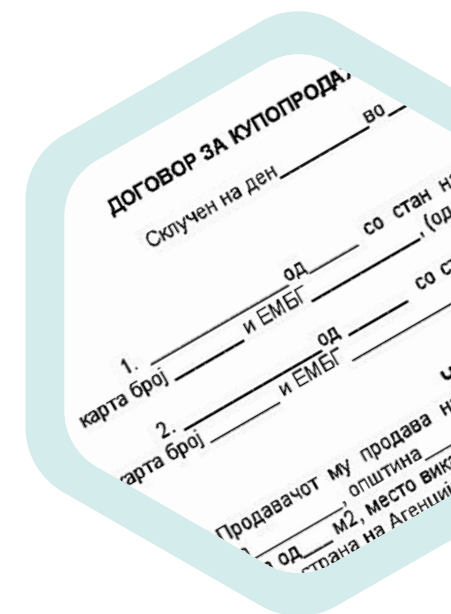
EVIDENTI 5

Te si o bilegalno objekti tamirkerdo upral o than/phuv savo sine predendo kotar o nekanutno sajbi ko nevo sajbi kino-bikinibaskere phanle lafesar, ko savo sar sajbi ko posedovno lil si evidentirime o nekanutno sajbi/gazda/, thaj o manuškero so dela o rodipe istimalkerela/koristinela o than/i phuv buteder sar 20 berš kotar o dive kana si kerdo p phanlo lafi, tegani o manuškero so dela o rodipe khamela pes te del hem o PHANLO LAFI/DOGOVORI BAŠ E THANESKORO/PHUVJAKORO KINO-BIKINIBE, KHETANE E E IZJAVAJA ZAVERIMI KO NOTARI.

I izjava trebno te ovel dendi teli krivicno, moralno thaj materijalno responsibiliteti/odgovornost kolaja o manuškero so dela o rodipe ka sikavel kaj oleskoro legalno nkhlutno manuškero/prethodniko, kinge khetane thaj istimalkerena/koristinena e thane buteder sar 20 berš divestiar kana si kerdo o phanlo lafi.

Akija situacija arakhela pes kana isi kerdo phanlo lafi baš kino-bikinibe, numa nane registirimo ko katastari. Akija si situacija so šaj te arakhel pes kana kana kerena pes e phanle lafeskere kontraktija baši thaneskoro/phuvjakoro kino-bikinibe ko vakti kana na sine dendo te keren pes asavke phanle lafija, thaj odoleske objektivno pharipe si soske ko adava vakti na sine dendo te keren pes asavke thaneskere/phuvjakere predeiba, thaj odoleske e kontraktija/phanle lafija na sine realizirime, ja palem adala so sine kerde, na sine dži ko agor realizirime ko katastari. Ko sa akala situacije o nekanutno sajbi ačhoelas sar manuškero so istimalkerela/koristinela o than/phuv.

Ko asavko čhani/način praktikane si dendo šajipe te kerel pes o „legaliziribe“ upral e bilegalno tamirkerde objektija kolenge isi phanlo lafi baši kino-bikinibaskoro phanlo lafi/ kontrakti, odoleske so dela sine pes o dogovori/phanlo lafi thaj i izjava koleja sikavela pes i faktikani situacija baši o than/phuv buteder sar 20 berš.

EVIDENTI 6

INFORMIRIBE NOTARESTAR KAJ KERELA PES I OSTAVINSKO PROCEDURA

Te si dendo rodipe te arakhel pes o legalno statusi baš o bilegalno tamirkerdo objekti savo si **TAMIRKERDO KO THAN/PHUV KOLESKE E SAJBIJENGERE RELACIJE NANE VUŽE**, sostar nane kerdini i ostavinska procedura, o manuš so dela o rodipe trebno te del thaj havljaripe/izvestiribe notarestar reprezententi ko ostavinsko adalati/sudo kaj kerela pes i ostavinsko/ačhavibaskiri procedura baši o konkretno than/phuv. Akale kanuneskere solucijasar si regulirimi i situacija kaj adale so isi o hakaj baši sajbiluko/sopstvenost si manuš so mulo thaj oleskoro barvalipe, than, phuv nane procesirimo. Tegani, trebno te kerel pes adekvatno procedura te kerel pes lafi anglal o notari sar reprezententi ko adalati/sudo, pali so o notari informirina e Komuna kaj kerela pes i ostavinsko procedura baš o konkretno than/phuv.

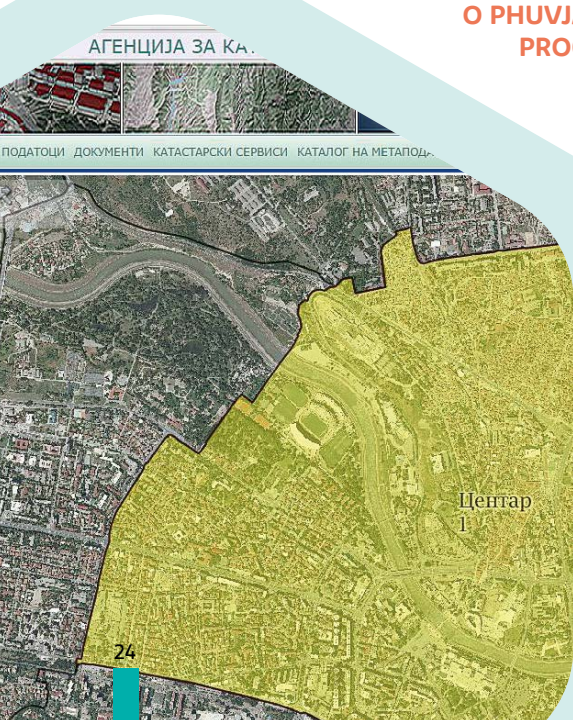
EVIDENTI 7

Ko nesave situacije, e bilegalno objektija si tamirkerde ko than savo si bihramome nijamesar. Adava phenela kaj anglal o katastari nane kerdini i procedura baši sikavibe o nijamija upral o than, **E PHUVJA/E THANE NANE UTVRDIMO SAJBIJA.**

O sikavibe e hakajengi baši i phuv/than haljovel te krel pes ki jekh upravno procedura, fundirimi upral o evidentija koj legarela o hakaj baši sajbiluko, upral savi funda isi informacija thaj evidentiribe ko katastari.

TE SI O BILEGALNO OBJEKTI TAMIRKERDO KO ASAVKO THAN/PHUV, TEGANI I KOMUNA SAVI SO LEGARELA I PROCEDURA PALI SLUŽBENO DOLŽNOST DELA RODIPE DŽI KI AGENCIJA BAŠ O PHUVJAKORO KATASTARI TE KREL PES I ADEKVATNO PROCEDURA BAŠ E HAKAJENGORO HRAMOVIBE UPRAL O KONKRETNO THAN/PHUV, džaindoj

pala o Kanuni baš o katastar upral o than/phuv, savi so procedura (baši sikavibe vakerdo upreder) i Agncija baši katastar upral o than/phuv, kerela **DŽAINDOJ PALI OFICIJALNO PROCEDURA.** Aki-ja procedura si paše phanli vakteskere rokoncar, baši so ka kera lavi, ka vakerdureder ko akava teksti.

EVIDENTI 8

Vakeribe zaverime ko Notari dendi teli moralno, materijalno thaj krivično odgovornost kaj o manuš so dela o rodipe mangela te arakhel pes o legalno statusi upral o bilegalno objekti upral leskiri odgovornost thaj nane te rodel kompezancija baši i šteta kotar elementarno bilačhipa sar vi ka pokinel baši savi te ovel šteta/bibaht so ka kerel pes upral o dživdipaskoro trujalipe so ikljola kotar o bilegalno tamirkerdo objekt.

Akava evidenti dela pes te si:

- **o bilegalno objekti tamirkerdo upral o protektirimo than trujal nesavo phani ja palem lenja,**
- **o bilegalno objekti baši dživdipe ko khera džaindoj pali o Lil baš e standardija thaj normativija ko urbanikano planiribe si tamirkerdo ko protektirime thana trujal naturakere phanja.**

Akava butivar šaj te arakhel pes ko romane khenra sostar olengere khera si vazdime uzal e lenja soske e naturakoro trujalipe si lačheder. Adava so khamela te potencirinel pes thaj sikavela pes butivar ki praktika sar phučibe te pharuvel pes si o čhani/načini kolesar ka arakhel pes savo bilegalno tamirkerdo objekti pherela o usulija kaj trebno te del pes jekh asavki izjava sar so si vakerdo upreder ko teksti. Džaindoj pali o Kanuni, resarinasar te arakhel pes o upreder vakerdo, trebno te sigurinen pes izvodi/lil kotar e adekvatno Urbanistikani plaeskiri dokumentacija, ja palem izvodi kotar o Detalno urbanistikano plani (DUP), kote so baši konkretno katastareskiri parcela kote so arakhela pes o bilegalno tamirkerdo objekti ka ovel egzaktno/durust vakerdo baši soske si adava than/phuv.

EVIDENTI 9

ADMINISTRACIJAKIRI TAKSA 300 DENARIJA.

Khetane e rodipasar baš o „legaliziribe“ dela pes vi lil baši pokimi adminstracijakiri taksa kotar 300 denarija baši o manuš so Rodela/Baratel, pokime ki adekvatno Komunakiri smetka kote so dela pes o Rodipe baš o „legaliziribe“.

EGZAMPLI

EVIDENTI 10

Lista e stanarengiri, kontraktija baši kino-bikinibe e kherengo ki zgrada, sar vi lil baši raštralipe/themutno lil, ja palem kopija kotar i plesutni karta kotar sa e stanengere sajbije ki zgrada.

Akava evidenti dela pes te si dendo rodipe te arakhel pes o legalno statusi upral e stambeno zgrade baši kolektivno dživdipe. Tegani o rodipe trebno te ovel dendo dži ko stanarengoro khedipe, ja palem te ovel potpišimo/vasthramonde kotar buteder sar ekvaš e stanarendar ki zgrada thaj pal e javera evidentija, trebno te den pes vi buteder evidentija, sar so si o evidenti baš o sajbiluko upral o stani sar kotor zgradatar, panlo lafi baš o kino-bikinibe.

O rodipe baš o „legaliziribe“ trebno te ovel vasthramome kotar o manuš so dela o Rodipe, adalesar so šukar ka ovel o manuš so Rodela te hramonel peskoro sasto anav thaj dujto anav thaj harno vasthramovibe/potpis (te si ole asavko diso).

SAR THAVDELA I PROCEDURA BAŠ O LEGALIZIRIBE?

Resarinasar te kerel pes i procedura baš e rodipenengoro procesiribe ko „legaliziribe“, Kerela pes **KOMISIJA** kolate si e manuša so kerena buti ki komunakiri, ja palem ki raštrakiri administracija. Ki Komisija khoven 3 (trin) gende, kolendar majhari jekhe trebno te ovel agorkerdi učhi edukacija baši tamirkeribaskoro inšeneri, ja pale inženeri-arhitekti.

Kana ka resel o rodipe te arakhel pes o legalno statuso upral bilegalno objekti (legaliziribe), I Komisija, vakerdini upreder, dikhela i faktikani situacija ko thaj odolesar so **KERELA DIKHIBE E THANESKORO THAJ HRAMONELA ZAPISNIKO BAŠI KERDO DIKHIBE KO THAN** e tehnikane informacijencar baš o bilegalno objekti thaj **FOTOGRAFIJE** kerde ko objekti.

O konkretno thaneskoro dikhibe si but mahat/važno baši i procedura, soske ko than kerela pes lena pes e objekteskoro lungipe thaj buhlipe, kobor katija si, baši so si kerde e sobe thaj e javera khereskere kotaora, dikhela pes isi, ja palem nane infrastrukturakere phanglipa, dikhela pes si o objekti ja palem nane funkcionalno jekhin, thaj ko agor kerela pes **FOTOGRAFIRIBE** ko objekti, so kerela pes sar evidenti te dikhel pes sar o objekti dikjovela pes ko than kana ale te keren dikhibe.

Ko asavko čhani, i Komuna kerela dikhibe thaj arakhela si čačune, ja palem nane e informacije so arakhena pes ko geodetikano elaborati dendo khetane e rodipasar, thaj informacije baši o konkretno than/phuv kote so arakhela pes o bilegalno tamirkerdo objekti. Akale informacijendar dikhela pes sar ka thavdel durerer i procedura.

KLIDARIPE BAŠ E PROCEDURAKORO ČHINAVIBE

Džikote thavdela i procedura, te alo pes dži ko nesave situacije dikhline ko Kanuni, i komuna anela Klidaripe te činavel pes i procedura. **AKAVA KIDARIPE BAŠ O ČHINAVIBE, NA VAKERELA KAJ O RODIPE BAŠ O LEGALIZIRIBE SI FRDIMO KI RIG, SOSTAR BAŠI ASAVKO KLIDARIPE ŠAJ TE DEL PES ROVIPE!** Ko klidaripe baši činavibe e procedurakoro i komuna vužeste vakerela soske činavela pes i procedura thaj so trebno te kerel pes durerer. Ko kanuni dikhle si akala situacije:

BIDENDO EVIDENTI

Kana dengja pes o rodipe baš arakhibe legalno statusi upral bilegalno objekti thaj te na dengja pes vi nesavo kotar vakerde evidentija, ja plem o than/phuv nane registririme nijamencar/hakajencar/pravoncar, o organi ko vakti kotar e **deš bukjarne divesa** divestiar kana dengja pes o rodipe, anela klidaripe te činavel pes i procedura. Akava Klidaripe khetane e informiribaskere lilesar dela pes dži ko manuš so kerela rodipe te šaj te dophere e evidenton.

THAN/PHUV BIHRAMOME NIJAMENCAR

Te si o than/phuv kote so arakhela pes o bilegalno objekti si bihramome nijamencar, tegani džaindoj pala o Kanuni, i komuna dela službeno rodipe dži ki Agencija baš thanegiri/phuvjakiri Agencija baš o katastar te astarel pes adekvatno procedura baši hramovibe e nijamengoro upral o konkretno than/phuv, sar so phenela o Kanuni baši katastareskeri phuv. Akija procedura i Agencija kerela pala i službeno buti. Adalesar, o organi savo so legarela i procedura si phanlo konkretno vaktesar (deš bukjarne divesa pala o dive kana dela pes o rodipe) kana so trebno te keren pes konkretno aktivitetija te den pes e evidentija baši procedura. Ki praktika, ko majbaro numero asavke bukja na sine kerdine kotar e upravno organeskiri rig, thaj butivar, asavko aktiviteti ne sine kerdo kotar o upravno organi thaj butivar, e procedurakoro činavibe bazirinela sine pes upral adava so dela sine pes imotno listi baš o than/phuv ko savo e nijamija na sine hramome, kan so trebno te intervirinel pes kotar o uravno organi, te lel konkretno akcije baši procedurakoro činavibe thaj durerer i Agencija te lel aktivitetija.

AČHAVIBASKIRI PROCEDURA

Te si e rodipasar bašo arakhibe legalno statusi dendo vi o izvestibe e notarestar reprezentanti ko ostavinsko adalati kaj legarela pes procedura baši e phuvjakiri ačhavibaskiri procedura baš o than kote si tamirkerdo o bilegalno objekti, tegani i Komuna ko vakti kotar 10 (deš) bukjarne divesa kotar e rodipaskoro leibe anela pes klidaribe baš e procedurakoro činavibe, resarinasar te adžikerel pes o agor kotar e ačhavibaskiri procedura, kon ka ovel o nevo sajbija, ja palem sajbije upral o konkretno than/phuv.

BIMUJALE RODIPA

Akava vakti kotar 10 (deš) bukjarne divesa si validno vi baš anibe klidaripe baši procedurakoro činavibe kana dena pes nekobor kontra/bimujale rodipa baši legalno statuseskoro arakhibe upral o bilegalno objekti dende kotar nekobor manuša. E procedurakere činavibasar i komuna ko jekh vakti dela sugestija e manušenge so dena rodipe te džan angli adalati/kris. Akava trebno te kerel pes resarinasar/cilosar ki dendi adalateskiri procedura maškar e hemime duj riga (inter-partes) te vužaren pes e phučiba maškar e hemime riga baši sa so astarela e bukjen paše phangle baši adava kaskoro si o bilegalno tamirkerdo objekti, thaj pali e adalateskiri decizija trebno sa e lila te den pes dži ko organi

so legarela i procedura baš o „legaliziribe“ te šaj i procedura te ovel phangli e rodipasar so dela o manuš savo so lelja pozitivno dezija kotar o adalati/sudo.

BAŠI SO SI O OBJEKTI

Kana o rodipe baš e objekteskoro legaliziribe ko than/phuv kote so nane dendo te tamirkeren pes khera, i procedura ačhavela pes thaj adžikerela pes decizija kotar e komunakoro konsili.

PHERAVDI SOGLASNOST/PHENIBE BAŠI DAMIRKERIBE

E procedurakoro činavibe ko vakti kotar 10 (deš) bukjarne divesa kerela pes vi kana ne-savi kotar e vakeriba/izjave save si vakerde angleder ko teksti (phanglo lafi e manušestar so dela o rodipe, ko savo berš sine vazdimo o objekti thaj javer) si pheravdi anglal o organi kotar e rig manuškiri kaskoro si o than/phuv kote si tamirkerdo/vazdimo o bilegalno objekti thaj baši adava dendo si evidenti, adalesar so akava vakti genela pes kotar o dive kana si lendo o evidenti kolesar sikavela pes kaj i izjava si pheljardi.

Ko sa e upreder vakerde misala/primerija, **I PROCEDURA** te arakhel pes o legalno statusi upral bilegalno objekti **KA DŽAL DUREDER KANA KA DOPHEREL PES O RODIPE** sar so khamela pes, ja palem:

- *pali i procedura kana ka hramonen pes e nijamija upral o konkretno than/phuv*
- *pali anibe pravosilno ačhavibaskiri decizija*
- *pali deibe pravosilno adalateskiri decizija*
- *pali anibe decizija kotar e komunakoro Konsili, ja pale e komunengoro Konsili kotar e Skopjakere komune thaj e Skopjakoro Konsili*
- *pali anibe pravosilno/durustzurali decizija kotar o organi andi ki procedura kote so si pheljardi i izjava*

Sar te si, mamuj akava klidaripe baši procedurakoro činavibe šaj te del pes ulavdo rovipa kolaja o manuš so rodela te arakhel/protektirinel peskere nijamen anglal učheder organi (Ministeriumi baš transporti thaj relacije).

DECIZIJAKORO ANIBE

E lokalno korkorilegaraibaskere jekhin – i komuna, ja palem o organi ki raštrakiri uprava baš e bukja kotar e trujalipaskoro prekeribe – Ministeriumi baš transporti thaj relacije, ko vakti jekhe beršestar kotar o dive kana lele o rodipe baši arakhipe legalno statusi upral o bilegalno vazdime objekti, te sine i procedura činavdi, arakhela si pherde ja palem na, sa e usulija baši arakhipe legalno statuseskoro vakerde akale kanunesar thaj dela urbanistikani soglasnost, ja palem anela decizija/rešenje kolesar čhivela pes ki rig o rodipe baši arakhipe legalno statusi upral bilegalno tamirkerdo objekti.

I forma kotar e urbanistikani soglasnost te cidel pes ki rig o rodipe baši arakhipe legalno statusi dela thaj phenela o ministeri savo so legarela e organesar kotar e raštrakiri uprava ko umal kotar e bukja baši trujalipaskoro prekeribe (Ministeri baši transporti thaj relacije) Pravilnikosar baši i forma savi so isi e urbanistikane soglasnost, ja palem o Pravil-

niko baši forma kotar i decizija te cidel pes ki rig o rodipe te arakhel pes legalno statusi baši bilegalno tamirkerdo objekti.

URBANISTIKANO PHANLO LAFI

Urbanistikano phanlo lafi baš e bilegalno objektija save si mahat/važno baši Republika, e objektija baš e sastipe ki primarno, sekundarno thaj tercijalno sastipaskiri sama/protektiribe/arakhipe thaj objektija lokalno karakteresar, numa na e elektronikane komunikacijakere drakhina thaj linijakere infrastrukturakere objektija dela pes te pherge akala usulija/uslovija:

- *o rodipeto te arakhel pes o legalno statusi si dendo ko vakti save so vakerela o Kanuni*
- *kerdo zapisniko baši kerdo dikhipe ko than kote so si o objekti*
- *o bilegalno objekti si tamirkerdo angleder te khuvel ki zor akava kanuni thaj o objekti si funkcionalno jekhin*
- *arakhle si thaj dende e hramome evidentija/soglasnostija/pheniba/izjave dikhindoj o konkretno egzemplo/misal thaj džaindij pali e angleder vakerdi situacija savo evidenti/soglasnost/ khamela pes.*
- *O bilegalno objekti pherela sa e standardija baš i geomehanika, džikote arakhela pes ki bistabilno zona*
- *Isi soglasnost, ja palem gindipe kotar o organi, te arakhela pes o bilegalno objekti ko regioni ja palem zona kolenge, džaindij pali o Kanuni khamela pes te ovel asavki soglasnost, ja palem gindipe, ja palem dendo si gindipe kotar o organi kaj ko adava than nane te kerel pes buhljaribe kotar e dromengiri vaj trenoskiri infrastruktura*
- *O bilegalno objekti šaj te ovel koton e urbanistikano-planiribaskiri dokumentacija džaindij pal e standardija hramome Kanunestar baši procesiribe e bilegalno tamirkerde objektencar.*

Kana kerela pes o usuli baš e bilegalno tamirkerde objektija kerdine/vazdime ko thana/phuvja kote so, džaindij pal eurbanistikane-planeskiri dokumentacija trebno te keren pes nesave infrastrukture, baši e bilegalno tamirkerde objektija lela pes sama si von vazdime sar objektija dživdipaske ko areje kote so si paše naturakere phanja kote so o trujalipe si protektirimo, sar vi vaš objektija save so si tamirkerde paše dži ko lenja, te lel pes sama si vaj na o objekti tamirkerdo sar nesavi funkcionalno jekhin ja palem na. Thaj asavke objektija te šaj te oven koton e urbanistikane-planirime dokumentacijatar.

Upredxer ko teksti si vakerdine nesave soglasnostija, ja palem gindipena save so khamela te kheden pes dčikote te len pes sa e lila baši e „legaliziribaskoro,, procesi. E organija save si vakerdine Kanunesar trebno te džan pali i procedura komunatar baši dejbe ja palem bid-eibe soglasnost, ja palem gindipe ko vakti kotar 30 divesa divestiar kana sa e dokumentija si lende. Mamuj adava ka gindinel pes kaj nane nesave rovipa thaj te ule nesave štete ko durederutno procesi, o hardžiba ka ovel upral e organeskoro dumo, ja palem upral e subjekteskoro dumo savo so, džaindoj pali leskoro nabutikeribe kerdi si i šteta. Ko jekh vakti, asavke soglasnostija, ja palem gindipena nane paše phangle kana o bilegalno objekti si tamirkerdo ko than kote so na džala pes pali e urbanistikani–planeskiri dokumentacija kote so planirinela pes te kerel pes nesavi dromeskiri infrastruktura.

Te sdi sa e usulija baši urbanistikani soglasnost dopherde, tegani dela pes urbanistikani soglasnost kotar o oficijalno organi. I urbanistikani soglasnost si ulavdi odluka thaj voj khamela te del pes dži ko manuš so dela o rodipe sostar ka trebno kana ka kerel pes Katastereskiri decizija.

KLIDARIPE BAŠ O POKINIBE

PALI E URBANISTIKANE SOGLASNOSTESKORO DEIBE, I KOMUNA, O VAKTI KOTAR E PANČ BUKJARNE DIVESA KERELA KLIDARIPE BAŠI POKINIBE TE KEREL PES ARAKHIBE KOTAR O LEGALNO STATUSI UPRAL O BILEGALNO OBJEKTI thaj sa adava dela ko manuš so dela o rodipe. O klidaripe baš o pokinibe te šaj te arakhel pes o legalno statusi ko bilegalno objekti, save so e love ulavena pes maškar i diz Skopje thaj e jekhina kotar e lokalno korkorutno legaripe, kerela pes ko vakti kotar e panč bukjarne divesa, genindoj kotar o dive kana lela pes i urbanistikani soglasnost ki diz Skopje, kolatar o lokalnikano korkorutno legaripe dizjatar trebno urgentno te del dži ki diz Skopje.

Mamuj o klidaripe te pokinen pes akala košti, dendo si šajipe baš rovipe.

E love baši pokinibe te arakhel pes o legalno statusi baš e objektija kerdine bašo dlvdipe sar **KHERA DŽIVDIPASKE**, trafostanice, vikend kherenge, dokheriba ko khera, dživdipe ko stambeno zgrade – terase thaj terase prekerde ko thana dživdipaske thaj baš e elektronikane komunikacijakere drakhina/mreže **SI KO UČHIBA KOTAR 61,00 DENARI BAŠI M2** kotar tamirkerdo bilegalno objekti, so si arakhlo e geodetikane elaboratesar baš dikhibe e faktikani situacija upral o bilegalno tamirkerdo objekti.

O pokiniba baši legalno statuteskoro arakhibe ko stambeno zgrade baši kolektivno dživdipe pokinena e manuša saven so isi stanija ki zgrada. Pali klidaripaskoro anibe baši akava pokinibe, e manuša saven so isi stanija ki zgrada šaj khetane te pokinen sa e love ko jekh than, ja palem sakova staneskoro sajbiija šaj korkoro te pokinel, numa baši oleskor than dživdipaske/stani.

E love baši arakhibe legalno statusi upral bilegalno objekti, o manuš so rodela ole šaj te pokinel jekhvaratar ko vakti kotar deš bukjarne divesa kotar o dive kana ka lel o klidaripe, ja palem ko deš thaj duj masekoskere rate. Te pakingja pes ko rate, o manuš so dela o rodipe trebno e komunasar, lokalno jekhinasar te kerel phanlo lafi/kontrakti baši asavko pokinibe baš arakhibe legalno statusi.

TE NANE E MANUŠE SO DELA O RODIPE LOVE TE POKINEL AKALA LOVE JEKHVARATAR, THAJ NA LELA SOCIJALNO ARKA, TEGANI ŠAJ KO KOMUNAKORO ŠALTERI TE RODEL I KOMUNA TE POKINEL AKALA LOVE KO 12 KOTORA/RATE.

E manuša save so dena rodipe thaj na lena socijalno arka, na ppokinena baši o arakhibe lagalno statusi upral o bilegalno objekti, numa von khamela pes te den dokumenti kaj lena socijalno arka.

Ko klidaripe baši pokinibe love baš arakhibe legalno statusi upral o bilegalno objekti **NA PHENELA PES O VAKTI DŽI KANA TREBNO TE POKINEN PES E LOVE.**

REŠENIE/DOKUMENTI BAŠ ARAKHIBE LEGALNO STATUSI UPRAL BILEGALNO OBJEKTI

Kana ka ovel regulirimo o phušibe baš o „legaliziribaskoro,, pokinibe (pokinibasar, pokinibasar ko kotora ja palem bizo pokinibe), i komuna anela Rešenje baš arakhibe legalno statusi upral bilegalno objekti – baš o „legaliziribe”. E dokumentesar baš o „legaliziribe” sikavela pes kaj o bilegalno objekti pherela e usulen vakerde Kanunestar thaj telikanuneskere aktija thaj šaj te registririnel pes ko phutardo lil baši nijamengoro hramovibe, thaj te hramonel/registirinel pes ko katastari.

Baš e objektija kotar lokalno nivelu, kote so prepherena vi e khera, o Rešenje anela e loklano jekhinakorop, e komunakoro Šerutno, ko vakti kotar 5 bukjarne divesa kotar o dive kana ka del pes evidenti baši pokinibe, ja plem phanlo lafi baši pokinibe ko kotora, ja palem lil kaj o manuš so dela o rodipe na lela socijalno arka.

O dokumenti/rešenje baši arakhibe legalno statusi upral bilegalno objekti, leindoj akate vi e kheren, savo si pravosilno thaj izvršno, si jekh legalno funda o nijami baši sajbiluko upral o objekti te hramonel/registirinel pes ko publikano lil, ko thaneskoro/phuvjako-katastri. O dokumenti/rešenje baš arakhibe na legalno statusi ural e bilegalno objektija savo si pravosilno thaj izvršno, o organi pala službeno buti dela ki Agerncija baš o katastar pe than/phuv, ki elektronikani forma.

Kana hramonela pes o nijami baši sajbiluko upral o objekti ko publikano lil baš e nijamija upral e objektija, phenela pes kaj o objekti lelja legalno statusi, sar so phenela o Kanuni baš procedure vaš bilegalno tamirkerde objektija.

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
АГЕНЦИЈА ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ
1105-292/2019 од 09.01.2019 10:32:03

ИМОТЕН ЛИСТ број: 2910 ПРЕПИС
Катастарска општина: ШТИП-ВОН Г.Р.

ЛИСТ А: ПОДАТОЦИ ЗА НОСИТЕЛОТ НА ПРАВОТО НА СОПСТВЕНОСТ							
Ред. бр.	ЕМБГ / ЕМБС	Име и презиме / Назив	Адреса / Седиште	Дел на недвижност	Правен основ на запишување	Бр. на пред. по кој е извршено запишување	Датум и час на запишување
1	---	БИЛГИН ДЕМИРОВ	ВАСИЛ ДИ МИЃИЌИНСКИ ББ, ШТИП	1/1	Решение за утврдување на правен статус на бесправен објект УП 1 бр. 18/16-862 од 24.10.2018 година, донесено од Општина Штип.	1113-1232/2018	28.12.2018 16:20:30

ЛИСТ В: ПОДАТОЦИ ЗА ЗГРАДИ, ПОСЕБНИ ДЕЛОВИ ОД ЗГРАДИ И ДРУГИ ОБЈЕКТИ И ЗА ПРАВОТО НА СОПСТВЕНОСТ														
Број на катастарска парцела	основен дел	Адреса (улица и куќен број на зградата)	Број на зграда	Вид на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Датум и час на запишување	
														Вид на зграда
2017	0	КАДИДЕРЕ	5	A1-1	1	МА	1	СТ	29				1113-1232/2018	28.12.2018 16:20:30
2017	0	КАДИДЕРЕ	5	A1-1	1	МА	1	ПП	2				1113-1232/2018	28.12.2018 16:20:30
2017	0	КАДИДЕРЕ	5	A1-1	1	ПР	1	СТ	25				1113-1232/2018	28.12.2018 16:20:30
2017	0	КАДИДЕРЕ	6	A1-1	1	ПР	1	СТ	6				1113-1232/2018	28.12.2018 16:20:30

ROVIPASKIRI PROCEDURA

Ki akija sasti procedura baš „legaliziribe“, dendo si vi o šajipe baš rovipaskiri procedura.

Rovipe šaj te del pes mamuj savi vi te ovel decizija andi trujal sasti procedura. O rovipе šaj te del pes mamuj:

- Klidaripe te ačhavel pes i procedura,
- Klidaripe baš o pokinibe,
- Rešenje te cidel pes ki rig o rodipe baš „legaliziribe“
- Rešenje baš „legaliziribe“ (te khamela pes te ker-el pes)

O rovipе sar jekh legalno drab/iljači ki procedura, dela pes dži ko učheder organi, ko akava misal o Ministeriumi baš transport thaj relacije, na buteder kotar nakhle 15 divesa, e divestar kana lelja pes i odluka (o rešenje ja plaem o klidaripe) kolatar i stranka nane čali. O rovipе dela pes trujal i komuna, dl ko Ministeriumi baš transport thaj relacije, ja pelem direktno dl ko Ministeriumi baš transport thaj relacije. Akava dl ko detalija si vakerdo ko legalno godideibe savo so musaj te tergjol ki odluka.

Resarinasar te šaj efektivno te lel pes o rovipе sar legalno drab, o manuš so lela ole musaj, kana ka lel i odluka, khamela pes vužes te dikhel o datumi kana akija odluka si resli. Adava phenela kaj kana asavki odluka lela pes kotar o poštari, trebno te čhivel pes o datumi, thaj pali odova potpisi/somnatura ko poštareskoro lil. Kana o leibe kerela pes ki komuna, isi vi ki akija dostavnica than baši o datumi kna lela pes i odluka thaj pali odova potpis/somnatura manušestar so lela i odluka.

Sar te si, musaj te hramonel pes o datumi ko pliko, ja palem ki odluka, sostar adale divestar thavdela o roko baši deibe rovipе. O vakti/o roko baši rovipе genela pes agjare so astarela pes kotar o tajsutno dive divestar kana ka lel pes o dokumenti (!!!) thaj agorela pes ko agoruno 15-to dive. Kana genena pes e divesa kotar o vakti/roko kotar 15 divesa, genena pes sa e bukjarne thaj e bibukjarne divesa. Te perela o agoruno dive ko bibukjarno dive ja palem ko phurano kurko, tegani o roko buhljarela pes dži ko avutno avguno bukjarно dive.

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
АГЕНЦИЈА ЗА КАТАСТАР НА НЕДВИЖНОСТИ
1105-292/2019 од 09.01.2019 10:32:03

ИМОТЕН ЛИСТ број: 2910 ПРЕПИС
Катастарска општина: ШТИП-ВОН Г.Р.

Г9 - Други факти чие прибележување е предвидено со закон:														
Вид на прибележување														
ЛЕГАЛИЗАЦИЈА														
Носител на правото на службеност (поздравување, употреба и др.)			ЕМБГ / ЕМБС			Адреса / Седиште								
БИЛГИН ДЕМИРОВ						ШТИП, ВАСИЛ ДОГАНЏИНСКИ ББ								
Број на катастарска парцела	основен дел	Вид на зграда	Катастарска парцела	Број на зграда	Вид на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Ниво на зграда	Датум и час на запишување	
2017	0			5	1	МА	1	ПП	2				1113-1232/2018	28.12.2018 16:20:30
2017	0			5	1	МА	1	СТ	29					
2017	0			5	1	ПР	1	СТ	25					
2017	0			6	1	ПР	1	СТ	6					

Легенда на внесени шифри и зракенки:		Тип		Опис	
Шифри	Опис	Препис	Цела содржина од имотниот лист		
A1-1	стабени куќи со дворови - самостојни				
СТ	стани				
ПП	помошни постројки (гаражи, лоџа, балкон)				
---	СОГЛАСНО ЗАКОНОТ ЗА ЗАШТИТА НА ЛИЧНИ ПОДАТОЦИ, ЕМБГ/ЕМБС ПРЕСТАВУВА ЛИЧЕН ПОДАТОК И ПОРАДИ ТОА ИСТИОТ НЕ МОЖЕ ДА СЕ ГИРЈОЖИ				

М.П.
Овластено лице:
Светле Димитриевска
Име и презиме, потпис

But si mahat/važno e rovipaskiri procedura te legarel pes dži ko agor, leindoj ko vasta sa e legalno draba sostar, numa akalesar ka sigurinel pes e nijamengoro arakhibe/protektiribe, sostar e učheder organija ka den pengiri decizija baš kodo e manuše so rovela pes isi, ja palem nane čačiće.

Ki praktika sikavgja pes kaj butivar but predmetija baš o „legaliziribaskoro“ činavibe sine bizi funda, ja plem javere lafencar, e Komune sar avgune organija, nisoske šhinavena sine e proceduren thaj rodena sine evidentija so na khamena pes, ja palem sa e evidentija si dende. Te del pes o roviće nisar našti te anel bilačhipše e manušenje so rovena pes, rovipastar šaj numa te len, te geljam pali adava so si vakerdo dži akana.

I decizija pala o roviće anela pes ko vakti kotar 30 divesa, ja palem duj masekoja divestar kana ka del pes o roviće. Džikote o dujtodigrakoro organi na anela decizija, o manuš so rovela pes, šaj vi jekhvar te del rodipe te anel pes decizija ko vakti kotoar 7 divesa. Te na angja pes asavki decizija, e manuše so rovela pes isi nijami/hakaj/čačiće te astarel upravno spori anglal Upravno adalati soske i administracija na dela nisavo džovapi. O roviće musaj te taksirinela pes adminstracijakere taksasar kotar 250 denarija.

Džikote anela pes decizija pala e rovipaskiri procedura, akija decizija anela pes sar Rešenje kolesar o roviće šaj:

- **te ovel frdimi sar bifundirimo, ja palem**
- **te ovel respektirimi thaj i avgunedigrakiri decizija te ovel frdimi**

Te si o roviće respektirimo thaj e avgunedigrakiri decizija frdimi, tegani e komuna isi roko kotar **30 DIVESA** te anel nevi decizija.

Te na respektiringja pes akava roko, o manuše so rovela pes isi nijami/hakaj/čačiće vi jekhvar te del roviće (sar so phenela o gendo 242 kotar ZOUP), save so rovipasar ka rodel pes o dujtodigrakoro organi te phenel e avgunedigrakere organeske ko nesavo roko te anel nevi decizija. Ki praktika asavke rovipa respektirinena pes momentalno thaj oavgunedigrakoro organi – i komuna trebno ko dendo roko te anel nevo akti.

PROCESIRIBE ANGLAL UPRAVNO ADALATI – UPRAVNO SPORI

O procesiribe anglal o Upravno adalati (ko procesija baš o „legaliziribe“) asatarela pes tužbasar.

Anglal o Upravno adalati šaj te legaren pes duj tipija kotar upravno spori, save so ikljovena kotar adava, anena ja plem na anena decizija e upravno organija (e komune thaj o Ministeriumi baš o transport thaj relacije):

- **Upravno spori sostar i administracija na vakerela khanči thaj**
- **Upravno spori mamuj e upravno organeskiri decizija.**

UPRAVNO SPORI SOSTAR I ADMINISTRACIJA NA VAKERELA KHANČI

Tužba sostar i administracija na vakerela khanči dela pes dži ko Upravno adalati kana o Ministeriumi baš o transport thaj relacije nane te anel decizija pala dendo roviće ko vakti kotar 60 divesa – 2 masekoja, ni ko ekstra roko kotar 7 divesa.

Te ulo agjare, e manuše isi nijami te del tužba baši administracijakoro navakeribe mamuj o Ministeriumi baš o transport thaj relacije, rodipasar o Upravno adalati peskere decizijasar te phenel e Ministeriumeske te anel decizija pali o dendo roviće.

UPRAVNO SPORI MAMUJ I DECIZIJA KOTAR O MINISTERIUMI BAŠ O TRANSPORT THAJ RELACIJE

Tužba te astarel pes upravno spori šaj te del pes mamuj i decizija so angja o Ministeriumi baš o transport thaj relacije, save so decizijasar irangja palpale ki dendo roviće kotar o manuš so rodela/rovela pes. Akava kerela pes majbut kana o dendo rodipe/roviće si frdimi ki rig sar bifundakoro.

Tegani, o manuš so rodela/rovela pes šaj ko vakti kotar 30 divesa divestar kana ka lel i decizija kotar o Ministeriumi, te del tužba kolasar si mamuj asavki decizija. O vakti/roko kotar 30 divesa genela pes, sar so genela pes o roko te del pes roviće.

O Upravno adalati šaj te anel peskiri decizija kolasar:

- **ka lel sama baši tužba thaj e decizija kotar o Ministeriumi baš o transport thaj relacije ka frdel ki rig ja palem**
- **e dende tužba ka cidel ki rig sar bifundirimi.**

Доколку Управниот суд ја одбие тужбата, тужителот-клиентита има право на жалба против ваквата пресуда во рок од 15 дена од приемот на пресудата, до Вишиот Управно adalati. Вишиот Управно adalati може о roviće да ја уважи и пресудата на Управниот суд да ја укине, или пак о roviće да ја одбие.

Te lelja o Upravno adalati i tužba thaj te negiringja e decijija kotar o Ministeriumi baš o transport thaj relacije isi ole vakti kotar 30 divesa te anel nevi decizija, sar so vakerela pes kotar o Upravno adalati.

Džikote o Ministeriumi na anela nevi decizija, e stranka isi nijami/hakaj te del posebno lil sar so phenela o Kanuni bgaši upravno spori, e rodipasar te anel pes decizija ko vakti kotar 7 divesa.

Džikote o Ministeriumi na anel a decizija ni ko akala 7 divesa, i stranka šaj te rodel asavki decizija te anel o Upravno adalati.

Ko upravno spori, kana frdela pes ki rig i decizijata kotar o Ministeriumi, khamela pes e tužbasar te del pes o originali ja plem overimi kopija decizijatar baši savi so rodela pes te frdel pes ki rig. Te na dengja pes, i tužba musaj te ovel frdimi ki rig.

Sakone tužbake kolasar astarela pes upravno spori musaj te pokinel pes upravno taksa kotar 480 denarija, a kana ka lel pes i presuda vi taksa baši decizija kotar 800 denarija. Ki žalbeno precedura dži ko Upruno Upravno adalati pokinela pes taksa kotar 800 denarija baši dendo roviće.

MISAL BAŠI LEGALIZIRIBE

Kotar o manuš so rodela/RodutnoOd dendo si **RODIPE BAŠO „LEGALIZIRIBE,, KO 2011 BERŠ** . Dži ko januari 2019 berš na lelja decizija komunatar.

Ko masek **JULI 2015 BERŠ** kotar e strankakiri rig thaj oleskoro advokati **DENDO SI O GEODETIKANO ELABORATI**, khetane e izjavarar baši tamirkeribe bilegalno objekti thaj sajbiluko baši o than/phuv thaj strankakiri kopija plesutne kartatar.

Ko masek **SEPTEMVRI 2015 BERŠ** o rodipeto si dopherdo e **SAJBILUKOSKERE LILESAR BAŠ O THAN/PHUV** kote so arakhela pes o bilegalno objekti.

Pali adava, ko masek dekemvri 2015 berš e advokateske si dendi **KLIDARIPE BAŠI PROCEDURAKORO ČHINAVIBE** ando komunatar baši adava te del pes o evidenti savo si angleder dendo ki procedura.

Mamuj asavko Klidaripe **KO VAKTI SI DENDO ROVIPE** trujal i komuna dži ko Ministeriumi baš o transport thaj relacije.

O ROVIPE SI ANDO DECIZIJASAR kotar o Ministeriumi baš o transport thaj relacije ko masek februaru 2016 berš, a o Klidaripe e komunakoro si peljardo thaj o predmeti si palem iramo ki procedura.

Ko masek april 2016 berš kotar e komunakiri rig ando si nevo **KLIDARIBE BAŠ E PROCEDURAKORO ČHINAVIBE**, vakerindoj kaj trebno te anen pes buteder evidentija (phanlo lafi baši kino-bikinibe izjavarar – upreder vakerdo sare evidenti 5).

Ki akija procedura, na trebno asavko evidenti thaj odleske dendo si **ROVIPE KO VAKTI** trujal e komuna dži ko Ministeriumi baš o transport thaj relacije.

O ROVIPE SI LENDO Rešeniesar kotar o Ministeriumi baš o transport thaj relacije ko masek juli 2016 berš, a komunakoro Klidaripe panda jekhvar si iramo ki procedura.

Jekh vakti na kerela sine procedura thaj i stranka palem ko masek oktombri 2016 dengja ki komuna javer rodipe.

I komuna astargja palem astargja i procedura kana naxhlja buteder sar jekh berš thaj palem anela **KLIDARIPE BAŠ E PROCEDURAKORO ČHINAVIBE** ko masek februaru 2018 berš, akana jekhe nevipasar – khamela pes e komunakoro Konsili te anel decizija.

Panda jekhvar tendo si **ROVIPE DŽI KO MINISTERIUMI BAŠI TRANSPORT THAJ RELACIJA**.

Sostar na sine decizija buteder sar duj masek, ko agor masekostar april 2018 berš panda jekhvar si dendo **RODIPE TE ANEL PES DECIZIJA PLI DENDO ROVIPE KO VAKTI KOTAR 7 DIVESA**. Ni ko akava vakti na sine andi decizija.

Strankatar sine evidentirimo **UPRavno SPORI SOSTAR I ADMINISTRACIJA NA VAKERELA KHANČI** ko masek maj 2018 berš.

I TUŽBA SI UVAŽIMI decizijasar kotar o masek juli 2018 berš, a o Ministeriumi baš o transport thaj relacije trebno sine te anel **DECIZIJA PALI O ROVIPE KO VAKTI KOTAR 30 DIVESA DIVESTAR KANA LELJA I DECIZIJA/PRESUDA**.

Adava na sine kerdo kotar o Ministeriumi baš o transport thaj relacije ko akava vakti, thaj odoleske i stranka dengja olenge **HRAMOME PODNESOK** ko masek oktombri 2018 berš, sar so phenela o Kanuni baši upravno sporija, ko avutne 7 divesa te anel decizija.

Pali adava sine amenge dendi i decizija kolasar **O ROVIPE SI UVAŽIME**, thaj o klidaripe kotar o masek februaru 2018 berš sine teljardo.

I komuna sar avgunedigrakoro organi na angja decizija i procedura te džal dureder pali o teljaribe e Klidaripaskoro ko kanuneskoro roko kotar 30 divesa, thaj i stranka, ko masek oktombri dengja **ROVIPE KO VAKTI** csar so phenela o Kanuni baši generalno upravno postapka si palem činavdi.

Ko masek dekemvri lelem **DECIZIJA-REŠENIE** ando kotar o avgunedigrakoro organi – i komuna, kolesar o rovipe si uvažimo thaj i procedura džala dureder.

I procedura panda kerela pes.

GOGJALIPE

Sa akava upreder vakerdo sikavela kaj te leljam e čakikane legalno draben ko vakti, i procedura ka dinamizirinel pes. Te na kergja sine o manuš so rodela sa akala aktivitetija, i procedura ka džal sine dureder thaj ka ovela sine činavdi baši e evidentija save sine angleder dende, ja palem save so na khamena pes baši i procedura, sa resarinas ma te avel pes dži pe porcedurakoro agor.

Akale procedurakere agoripasar baši o „legaliziribe“, o Rodipno pherela peskoro nijami/hakaj te ovel ole kher, koleske ka ovel ole adekvatno sajbilukoskoro lil thaj ka ovel o sajbiya upral o „legalizirime“ objekti.

BILOVENGIRI LEGALNO ARKA

O JEKHIPE, KANUNESKORO LEGARIPE THAJ MANUŠIKANE NIJAMENGO THAJ TROMALIPASKORO PROTEKTIRIBE/ ARAKHIBE SI FUNDAVNE BUTJA UPRAL SAVE BAZIRINELA PES SAKOVA JEKH NEVEDIVESENGORO SASOITNIPE.

Jekh kotar e čhanija sar sako jekh individua thaj themutno manuš šaj te resel dži ko kvalitetno thaj efektivno nijamengoro thaj interesengoro pheribe si, te šaj lokheste te avel dži ki profesionalno thaj adekvatno legalno arka.

I legalno arka sar servisi, butivar dela pes kotar e advokatija, savengoro butikeribe thaj aktivipe pokinela pes thaj adaleske, e manušenge save si ki bilači materijalno situacija, asavko nijami/hakaj si činavdo.

I bilovengiri legalno arka sar nijami/hakaj, dela šajipe vi e manušenge saven so nane finasjakiri zor te pokine baši adava, te šaj te aven dži ki akija legalno arka.

E nijame baši bilovengiri legalno arka šaj te len vi e manuša so dena Rodipe baš o "legaliziribe" teli nesave kondicije, thaj te šaj te len akava nijami trebno te adresirinen pes dži ko regioneskere jekhina ko Ministeriumi baši justicija thaj ko autorizirime organizacije.

DŽAN DŽI KO:

- REGIONALNO JEKHINA KOTAR O MINISTERIUMI BAŠI JUSTICIJA
- AUTORIZIRIME ORGANIZACIJE

1. SO SI BILOVENGIRI LEGALNO ARKA

Teli legalno arka haljovela pes:

- *deibe legalno gogjalipa;*
- *reprezentiribe ko keribe negosijacije thaj deibe servisija kotar e delovno protokoleskoro umal;*
- *keribe ispravke baš e legalno butja;*
- *keribe podnesokija ko adalateskere thaj javera procedura;*
- *klientengoro reprezentiribe anglal e adalatija, raštrakere organija thaj javera nijamale muja;*
- *protektiribe e došale manušengoro thaj*
- *keribe turlije javera legalno arke. "*

SO HALJOVELA PES TELI LEGALNO ARKA KANA OVELA LAFI BAŠ I PROCEDURA KO "LEGALIZIRIBE":

O muj savo so dengja rodipe baš o "legaliziribe" astarela administracijakiri procedura, savi si regulirimi sar so phenela o Kanuni baši generalno administracijakiri procedura thaj e ulavde odredbenar kotar o kanuni baši arakhibe legalno statusi upral o bilegalno tamirkerdo objekti.

O manuš sp rodela džaindoj pala e Kanunija šaj te rodel legalno arka te šaj te lel legalno gogjalipa baš procedura ko legaliziribe, ja palem legalno arka javerendar te šaj te lel soglasnost baš o legaliziribe, te reprezentirinel ole advokati ki procedura thaj ko javera adalateskere thaj administracijakere procedura, sar so si hramovibe podnesokija te khamela pes thaj javer.

Asavki legalno arka thaj ko procedure baš o legaliziribe, dena e advokatija thaj e autorizirime organizacije save so, džaindoj pala o Kanuni isi olen nijame legalno te reprezentirinen thaj te den turlije legalno arka.

"Kanuni baši advokatura ki RM (Themeskiri gazeta RM no. 59/02 kotar 23.07.2002, 60/2006 kotar 15.05.2006, 29/2007 kotar 09.03.2007, 106/2008 kotar 27.08.2008, 135/2011 kotar 03.10.2011, 113/2012 kotar 12.09.2012 berš);

O manuš save so dengja rodipe baš o “legaliziribe” te šaj o advokati ja palem i autorizirimi organizacija te del ole legalno arka, khamela pes te del olinge hramome izini – polnomošno kolesar akala ka šaj te keren aktivitetija thaj te den legalno arka.

Ko akava polnomošno lil te ovel konkretno vakerdo kaj o polnomošno dela pes baš i procedura ko legaliziribe, thaj te šaj te hramonel pes vi e predmeteskoro numjkero baš o “legaliziribe” thaj i komuna savi so ka legarel i procedura.

2. HARDŽIBA TE LEL PES LEGALNO ARKA KOTAR E ADVOKATENGIRI RIG

Kana i legalno arka lela pes e advokatendar, save si publikane servisija thaj majbare zorasar te den legalno arka thaj te keren aktivitetija thaj arka anglal e adalati-ja raštrakere organija, isi olen hakaj te roden phursak thaj pokinibe baši lengiri buti save so von lena pali sak-ova jekh aktiviteti.

O hakaj baši phursak thaj hardžibaskere učariba si regulirime džaindoj pali **“TARIFA BAŠI PHURSAK THAJ ARDŽIBASKORO UČARIBE BAŠ E ADVOKATENGORO BUTIKERIBE”**, kote so durust/egzaktno si vakerdo save bukjake thaj aktivitetoske kobar, džaindoj pali o Kanuni, o advokati šaj te rodel e klientestar.

Ki upreder vakerdi Tarifa vakerde si sa e aktivitetija thaj bukja saven so o advokati šaj te kerel, a ka vakera numa adala save si mahat/važno baši procedura ko “legaliziribe” thaj adava:

- *hramovibe podnesokija kolencar astarela pes i procedura;*
- *hramovibe obrazložime podnesokija;*
- *hramovibe kontraktija/phanle lafija;*
- *reprezentiribe;*
- *hramovibe na izjave, molbe, polnomošnp;*
- *hramovibe rovipa (regularno thaj javera nijamale draba);*
- *deibe legalno gogjalipa;*

MAJHARI BAŠI KERIBE JEKH AKTIVITETI, DŽAINDOJ PALI E ADVOKATENGIRI TARIFA SI 1.000 DENARIJA, SO PERCENTUALNO BAJROLA PALA TURLIJE FUNDE; DŽIKOTE O PHURSAK BAŠI LEGALNO GOGJALIPA, POKINELA PES PALO SAATI.¹¹

¹¹Baši buteder detalija dikhe ko Tarife baši phursak thaj učaribe e pokinibaskere baš e advokatengiri buti (Themeskiri gazeta no. 126 kotar 08.07.2016 berš).

3. O KANUNI BAŠI BILOVENGIRI LEGALNO ARKA

E bilovengiri legalno arka si nijami baš e sa fizikane muja save so pherena nekobor kriteriumija hramome ko Kanuni thaj te len legalno arka kotar e autorizirime advokatija ja palem organizacije, thaj baši adava ma te pokinen love.

Ki amari raštra o nijami baši bilovengiri legalno arka si regulirime e **“KANUNESAR BAŠI BILOVENGIRI LEGALNO ARKA”** so si ikaldino ki Themeskiri gazeta no. 161, ko dive 30.12.2009 berš, thaj astargja te praktikirinel pes 6 masek pali oleskoro ikljoibe ki zor, so vakerela kaj akava šaj te kerel pes kotar masek juli 2010 berš.

O kanuni baši bilovengiri legalno arka si kerdo thaj prekerdo trin drom thaj adava:

- *Kanuni baši dopheribe ko kanuni baši bilovengiri legalno arka (Themeskiri gazeta no. 185/2011 kotar 30.12.2011 berš).*
- *Kanuni baši prekeribe thaj dopheribe ko kanuni baš bilovengiri legalno arka (Themeskiri gazeta no. 27/2014 kotar 05.02.2014 berš).*
- *Kanuni baši dopheribe ko kanuni baš bilovengiri legalno arka (Themeskiri gazeta no. 104/2015 kotar 24.06.2015 berš).*

Ko “Kanuni baš bilovengiri legalno arka” si vakerdino so si o nijami baši bilovengiri legalno arka, kola manuša šaj te len asavki arka, kola subjektija šaj te den asavki arka, o čhani thaj i procedura baši nijameskoro leibe thaj kola organen si ingerencije te anen decizija.

4. O NIJAMI BAŠI BILOVENGIRI LEGALNO ARKA

O kanuni baši bilovengiri legalno arka dikhela duj droma ko akale nijameskoro leibe baši o hakaj ki bilovengiri legalno arka, thaj adava:

- *Angleder dendi legalno arka,*
- *Legalno arka vko sa e adalateskere thaj upravno procedure.*

Angleder dendi legalno arka haljovela deibe legalno arka sa dži ko adala momentija kana na sikavgja pes situacija baš o spori thaj adalatkeribe upral i problematika. Odoleske vakerela pes angleder dendi legalno arka, odoleske soske nane legalno arka ko direktno aktiviribe, buteder si sar nesavo bilovengoro administracijakoro servisiribe baši e ditzne manuša. I angleder dendi legalno arka šaj te definirinel pes sar:

- *“inicijalno legalno gogjalipe baš o hakaj baši leibe legalno arka,*
- *generalno nijamali informacija,*
- *legalno arka ko rodipaskoro kompletiribe baši rodipe bilovengiri legalno arka.”¹²*

¹² Kanuni baš e bilovengiri legalno arka (Themeskiri gazeta no. 161 kotar 30.12.2009-to, 185/2011-to kotar 30.12.2011-to berš, 27/2014-to kotar 05.02.2014-to berš, 104/2015-to kotar 24.06.2015-to berš).

KANA KERAJA LAFI BAŠI ANGLEDER DENDI LEGALNO ARKA, VOJ DELA PES KOTAR E OFICIJALNO MANUŠA KOTAR O MINISTERIUMI BAŠI JUSTICIJA, JA PALEM KOTAR E AUTORIZIRIME CIVILNO ORGANIZACIJE.

Teli legalno arka akale aspektestar haljovaja:

- *reprezentiribe ko sa e digre kotar e adalateskere thaj upravno administracijakere procedure,*
- *hramovibe ko sa e adalateskere thaj administracijakere procedure.*

Akija legalno arka dela pes kotar e advokatengiri rig.

Roden informacija sar te resen dži ki asavki legalno arka trujal e autorizirime civilno organizacije thaj kotar e oficijalno manuša kotar o Ministeriumi baš justicija

5. KO DELA BILOVENGIRI LEGALNO ARKA

Bilovengiri legalno arka dela pes kotar e registririme advokatija thaj autorizirime civilno organizacije so šaj te arakhen pes ko Registri ano Ministeriumi baš justicija.

Sakova jekh manuš savo so ka lel hakaj te lel bilovengiri legalno arka šaj te lel advokate savo si hramome ko Registari ano Ministeriumi baš justicija.

E advokatija save so nane hramome ko registri ano Ministeriumi baš justicija, našti te len pes kotar e manuša saven isi hakaj baši legalno arka.

Informacija baši adava sar šaj te resen dži ko registeri kon dela bilovengiri legalno arka, šaj te arakhen trujal i oficijalno web rig kotar o Ministeriumi baš justicija, ja palem direktno kotar e šalterija ko Ministeriumi

6. KO ŠAJ TE LEL ASAVKI BILOVENGIRI LEGALNO ARKA?

Hakaj baši bilovengiri legalno arka isi sa e fizikane mujen save so, leindoj ki godi olen-giri finansijakiri situacija, našti ter pokinen legalno arka, a ma te ačhaven pes ja palem manušen kotar olengere familije bokhale, ja palem bizi egzistencija.

O kanuni dikhela akala kategorijen manušendar, fizikane mujendar saven so isi hakaj baši bilovengiri legalno arka:

1. Kherutne themeskere manuša save so dživdinena ki raštra thaj te:

- *lena socialno arka,*
- *lena arka baši invaliditeto thaj na kerena javera prihodija kotar buti ja palem renta kotar e khera vaj phuv,*
- *lena majtikni penzija thaj dživdinena duje ja palem buteder manušencar thaj ikerela finansikane e familija,*
- *familija ja palem korkoro dad/daj jekhe ja palem buteder čhavencar, save so lena čhavorikani arka*

2. Javera fizikane muja te:

- *lena o hakaj baši azili, si andre hasarde manuša, hasardo ja palem paldimo manuš savo so ki amare raštrakiri teritorija isi olen adresa kote so dživdinena;*
- *si stranco, savo so džaindoj pali internacionalno phangle lafija, bizi te dikhel pes si ole vaj nane ole kher ja palem adresa ki amari raštra, isi ole hakaj baši savo e raštra isi ingerencije.*
- *Si manuš bizi themeskoro lil, savo so kanunesar dživdinela ki raštra,*
- *Si themeskoro manuš raštratar savi si ki Europakiri Unija teli usulija thaj čhani sikavde Kanunesar.*

KANA OVELA LAFI BAŠ E ROMANE FAMILIJE, SIKAVENA PES KATEGORIJE MANUŠENDAR VI KTOAR T.1 VI KOTART.2, SOSKE BUTIVAR, NA NUMA SO SI MATERIJALNO THAJ SOCIJALNO DUKHAVDE, SIKAVENA PES VI ROMA SAVEN SO NANE THEMESKORO LIL/RAŠTRALIPE

Kana dikhela pes kova manuš šaj te lel asavki bilovengiri legalno arka, pali o statusi so khamela pes te ovel olen ko t.1 thaj t.2, akale manušen našti te oven prihodija bareder kotar 50% prosekoskoro kotar bujakoro bukatar pokinibe baši o masek so nakhlja angleder te ovel dendo o rodipe baši bilovengiri legalno arka, thaj e manuše ja palem gende oleskere familijatar nane phuv ja palem barvalipe savo si bareder kotar e 5 prosečno maskeoskere pokiniba ki raštra, a džaindoj pali o prosečno pokinibe baši o masek savo nakhlja angleder te del pes o rodipe.

SO SI PRIHODI?

Teli o prihod haljovela pes sa so isi e manuše so dela o rodipe thaj leskere genden familijatar.

SO NANE:

- *E love kotar e čhavorikani arka, invalidengiri arka, arka baši javereskiri nega, stipšendije thaj javera love so lena pes baši edukacija thaj strukakoro bajaranipe*
- *E love lende baši eliminiribe e bilačhipa kerdino kotar e elementarno bibaht,*
- *šteta baši tikneder dživdipaskoro aktiviteti, sar vi baši bilače thaj bidošale kanunkerde manuša.*
- *Love lende baši saslaribe javere themende/stranstvo dende kotar nadležno institucija.*
- *Predmetija save so nane lende kotar o izvršibe, agjar sar so phenela o Kanuni,*
- *Vordo savo so nane kušeder kotar e 5 prosekoskere pokiniba ko masek dende ki raštra, a džaindoj pala e kalkulirimo pokiniba baš o masek savo so nakhlja angleder te del pes o rodipe.*

7. PROCEDURA TE LEL PES NIJAMI BAŠ O BLA

Te šaj te astarel pes e procedurasar baši lei-be nijami ki bilovengiri legalno arka, trebno te del pes **RODIPE DŽI KO MINISTERIUMI BAŠI JUSTICIJA**, savo so dela pes personalno šaltereste ko Ministeriumi (priemno oddelenie), ja palem o rodipe te ovel bičhaldo poštasar (preporačime lilesar, sar evidenti kaj si dendo o rodipe).

E rodipa isi posebno forma, egzampli šaj te arakhel pes ki oficijalno web rigori ko Ministeriumi baši justicija, ja palem direktno ko ministeriumeskere šalterija, a e manuša so rodona adava, šaj te adresirinen pes vi dži ko avtorizirime civilno organizacije.

Khetane e rodipasar, o manuš khamela pes te del vi **IZJAVA BAŠI FINANSIAKORO HALI**, thaj akale lilesar te dal pes vi soglasnost kaj e služben so isi ingerencije, šaj te dikhen e manuškoro finansiakoro hali thaj leskere familjakere gendengo. (i izjava na dela pes kotar e familjakere gende, te si o manuš žertva kotar familjatar bilačhipe).

I izjava šaj te lel pes vi trujal e ministeriumeskere šalterija, thaj šaj te arakhel pes trujal e avtorizirime civilno organizacije.

E manuša so dena o rodipe save so si kotar e katagorija azilantija, strancija, dislocirime manuša, manuša bizo themutnipe/raštraluno lil, khetane e rodipasar musaj te den vi evidenti baš olengoro statusi.

ČHANI THAJ ROKIJA PALI SAVE KERELA BUTI O MINISTERIUMI:

Kana ka lel pes o rodipe, o ovlastimo službeno manuš khamela pes te lel momentalno o predmeti thaj te kerel buti upri leste, thaj majdur kotar 12 divesa te kompletirine o rodipe thhaj te del ole te anel pes decizija oleske.

E nadležno organija saven isi informacije baši o barvalipe so isi e manuše so dela o rodipe, khamela pes te den palpale džovapi ko vakti kotar 3 divesa divestar kana si dendo o rodipe dži ko službe ko Ministeriumi baš justicija.

O Ministeriumi khamela pes te anel decizija pali e rodipasko leibe ko vakti kotar 8 divesa thaj e decizija anela rešeniesar.

Mamuj o rešenje kolesar pheravela pes o rodipe, o manuš so dela ole šaj te astarel upravno spori anglal Upravno adalati odlesar so ka kerel tužba.

ADMINISTRACIJAKERE, ADALATESKERE THAJ JAVERA TAKSE KI SAVI TE OVEL FAZA PROCEDURATAR NA POKINENA PES.

SO KANA KA LEL PES O NIJAMI BAŠ BILOVENGIRI LEGALNO ARKA:

Kana si ando pozitivno rešenje kolesar aminuina pes o rodipeto baš bilovengiri legalno arka, avela pes dži ko realiziribe ko adava so trebno e manuške so rodela legalno arka. Ko kanuni baš bilovengiri legalno arka tergjola kaj korkori odolesar so aminuibasar si lende ko gindipe sa e hardžiba ki procedura so kerge pes pala o dive kana aminkergja pes o rodipe rodipeto baši bilovengiri legalno arka thaj aktivitetija baš legalno arka savi so dengja pes angleder te del pes i legalno arka.

Lačhi Kanuneskiri solucija si adava so o klienti savo so lela bilovengiri legalno arka, thaj trebno leske vi reprezententi – advokati, šaj korkoro te save so mangela advokate, te šaj te kerel pes adava.

Panda jekhvar te vakera kaj džaindoj pali o kanuni isi **REGISTERIJA BAŠI BILOVENGIRI LEGALNO ARKA**, kote so ikerela pes specijalno registri baši e advokatija so hramonge pes, save so registarestar o manuš so dela o rodipe – e kliente isi šajipe te lel save so mangela advokate kotar adava registari, te denge ole nijami te resel bilovengiri legalno arka. E advokate šaj te lel numa kotar o registari thaj na kotar sa e hramome advokatija ki Advokatengiri komora.

Vi adava so isi, sar so dikhlem angleder ko teksti upreder, procedura baši adava sar dela pes i bilovengiri legalno arka, šaj te avel pes dži ko nesave zloupotrebe, a o kanuni baš bilovengiri legalno arka protektirina olen thaj kerela kontrola, ja plem dikehla savi si i finansisko situacija ko manuša save so dena rodipe baši bilovengiri legalno arka, thaj te arakhle pes nesave anomalije thaj hohaviba, sa adava ka sankcionirinel pes.

O manuš so dela o rodipe te lel sama baši adava so sa isi ole, thaj sakana te del durust džovapija ko phučiba, soske kotar o momenti kana ka len o nijami baši bilovengiri legalno arka, o Ministeriumi savaht kerela kontrola upral leskiri finansisko situacija, a o manuš so delka o rodipe, te preirangja pes diso ko leskere finansije khamela pes te informirinel e ministeriume, a te na kergja adava šaj te stopirinel pes sasti procedura thaj te iranen pes sa e love so si dende dži ko adava momenti.

7. REGISTRARIJA BAŠ LEGALNO ARKA, EVIDENTIRIBE, KONTROLA THAJ REPORTI

Baši so kvalitetneder thaj ekspeditivneder realiziribe asavko jekh legalno instituti, but si mahat vi adekvatno evidencija. Asavki evidencija ko bilovengiri legalno arka kerela pes registerencar baši bilovengiri legalno arka thaj keribe kontrola upri lende.

O Ministeriumi baš justicija astarindoj realizijasar upral akava Kanuni kerela hramovibe ko oficijalno advokatengoro registari, ja palem civilno organizacijen, saven so ka ovel responsibiliteta akale aspekestar.

Hramovibe ko advokatengoro registari kerela pes ki kooperacija e Advokatengiri komora, džikote ko civilno organizacije, bazirime upral angleder dopherde usulija/kondicije e rodipasar baš olengoro hramovibe ko registari.

¹³ <http://www.pravda.gov.mk/bp-advokati>, <http://www.pravda.gov.mk/bpp>, ko akala linkija šaj te arakhen pes e registrija kotar sa e hramome advokatija thaj dizutnengere organizacije save so šaj te den bilovengiri legalno arka.

O Ministeriumi šaj te khosel kotar e lista e advokaten, advokatengere organizacijen, sar vi e civilno organizacijen save si ingerencije te den bilovengiri angleder dendi legalno arka, te alo pes dži ko kondicijengo/usulengoro hasaribe teli save von sine hramome ko registari. Mamuj asavki decizija te khosen pes šaj te astarel pes upravno spori.

Korkore hramovibasar ko registari, e Ministeriumi isi evidencija, a adalesar kerela pes vi kontrola upral e autorizirime subjektija ko olengoro deibe bilovengiri legalno arka. Thaj te alo pes dži ko phageripe ko Kanuneskere norme baši bilovengiri legalno arka, šaj te kerel pes e subjekteskoro khosibe kotar evidencija thaj registari.

O Ministeriumi khamela pes, jekhvar ko berš e Radžake te del reporti, save so i Radža ko vakti kotar 30 divesa pali o usvojibe dela dži ko Parlamenti. "E reporte isi akala elementija:

- **Numero baši dende rodipa baši bilovengiri legalno arka,**
- **Numero kotar e ande decizije baš bilovengiri legalno arka,**
- **Numero kotar e pheljarde rodipa baš bilovengiri legalno arka,**
- **Baši savo aktiviteti si dendi bilovengiri legalno arka,**
- **Kobor love si dende baši bilovengiri legalno arka,**
- **Statistikane informacije thaj javer".**

9. PHURSAK BAŠI DENDI LEGALNO ARKA

Sar so vakergem e hardžibaskere love baš bilovengiri legalno arka dela e raštrakoro Budžeti.

Upral akija funda o kanuni baš bilovengiri legalno arka kerela nesavi procedura kolate dela pes vi love baši phursak e subjektenge save so dena bilovengiri legalno arka.

O phursak/love baši o advokati baši oleskiri dendi legalno arka dela pes upral i Tarifa baši phursaka thaj hardžiba ki advokatengiri buti. Trebno te vakere pes kaj akija phursak/nagrada si teljardi baši 30 % kotar e čačikani suma savi so arakhela pes kobor bari ka ovel kotar upreder vakardi tarifa, thaj kotar trujalipaskiri situacija ko legalno instituti/nijamalo instituti. O advokati dela kobor bare si leskere hardžiba ko angleder kerdo lil/obrazco so ka dikhel o Ministeriumi thaj aneladecizija baši adava ka del pozitivno ja palem, negativno džovapi. I decizija ka ovel negativno džikote o Ministeriumi dikhela kaj o advokati bilače, bikvalitetno thaj biprofesionalno dela sine e bilovengere legalno arka, baši so o ministeriumi šaj te astarel vi upravno spori.

Kana kerela pes lafi baši e autorizirime Organizacije save so šaj te den bilovengiri legalno arka, i procedura si identično procedurasar sar so si e advokatenge, adalesar so kobor bari ka ovel o phursak/nagrada baši olengiri buti, dikhela pes kotar e adekvatno Тарифа baši hardžibaskoro iranibe baši buti so kerela i Civilno organizacija.

METODIJA THAJ DŽANIBA BAŠ BUTIKERIBE E DUKHAVDE GRUPENCAR

I ROMANI KOMUNITETA KO AMARO SASOITNIPE SI JEKH KOTAR E MAJDUKHAVE, KANA VAKERAJA BAŠI FUNDVNE MANUŠIKANE NIJAMIJA/HAKAJA KO SAKODIVESESKORO DŽIVDIPE.

METODIJA THAJ DŽANIBA BAŠ BUTIKERIBE E DUKHAVDE GRUPENCAR

E problemija so sikavena pes kotar turlije karane thaj turlije problemongere karakterija, anena dži adava akija komuniteta te ovel marginalizirimi, diskriminirimi, socialnikane thaj ekonomikane dukhavdi.

Sar jkeh kotar e majfrekventno problemija saven so e Roma dikhena ki praktika si o birealizirimo nijami/hakaj baši khera, so šaj te anel dži ko adava olengere problemija ko sa e sfere, sar so si vi e socialno thaj egzistencijalno bareder problemija.

Akaleske, vakerdo upreder ko teksti e Roma sikavena pes sar jekh dukhavdi grupa, baši so akale manušengere kategorijake isi turlije čhanija baši olengoro integriribe ko sa e sasoinipaskere procesija thaj arakhibe/protektiribe ko lengere fundavne manuškane nijamija/hakaja thaj tromalipa.

1. SO SI DUKHAVDE GRUPE THAJ SAR ŠAJ TE PRENDŽARA OLEN:

Korokoro o termini **“Dukhavde grupe”** dela amenge džovapi ko phučibe savi si akija kategorija manušendar thaj sar šaj individualco te identificirina sar manuš savo so preperela ki akija grupa.

Ovela lafi baši manuša save so si socialnikane, egzistencijalnikane, ekonomikane, sastipikane dukhavde, thaj baši sa akava von si teli riziko te hasaren thaj te phagen pes olengere fundavne nijamija/hakaja.

Ko amaro Kanuni baši asavki kategorija manušendar istimalkerela pes **“MARGINALIZIRIME GRUPE”**, savenge isi vi definicija ko kanuni baši diskriminacijakoro ačhavibe thaj arakhibe/protektiribe olatar kote so vakerela pes kaj:

“Marginalizirimi grupa si grupa manušendar saaven isi khetanutni specifikani situacija ko sasoinipe, save tane objekti baši prejudicije, saven isi varesave karakteristike save so anena olen but lokheste ki situacija te oven maltretirime, isi olen tikneder šajipena te len pengere manuškane nijamija/hakaja thaj te arakhen/rotektirinen pengere nijamen, ja palem si teli bareder tiziko te oven viktimizirime”¹⁵

Sakova dive šaj te arakha amen manušencar save so preperena ko akala, agjare vakerde “dukhavde grupe”, numa ko jekh vakti, našti lokheste te prendžara olen ja palem te identificirina olen thaj odoleske, bare samasar khamela pes te formulirinen pes e kriteriumija pali save so ka šaj lokheder te prendžara olen.

¹⁵ Kanuni baš e diskriminacijako čhinavibe thaj arakhibe olatar (Themeskiri gazeta no. 50/2010, 44/2014, 150/2015, 177/2015, 31/2016, 21/2018)..

2. KRITERIUMIJA THAJ FAKTORIJA TE IDENTIFICIRINEN PES E “DUKHAVDE GRUPE”:

Ki amari raštra majbari rola ko adava sar šaj te prendžaren pes e manuše akale grupendar si e Kanunija save si paše phangle e socialno arkasar, socialno siguritetesar, buklaripasar thaj sastipaskere samasar thaj arkasar.

Kotar e institucije save so musaj te džan pali e regulative save so arakhena i situacija baši šajutno socialno riziko si o **Ministeriumi baši buti thaj socialno politika**, sar thaj e upravno organija, save so funkcionirina ko ministeriumeskere pervazija/fremija, sar so si e **Centrija baši socialno buti** kote so direktno dela pes akale manušenge protektiribe e raštratar akale grupenge.

Pali akala institucije, ko protektiribe/arakhibe akale grupengo thaj kategorijengo, bari rola khelala vi e adalateskoro sistemi, e komune, pakhivakere khetanipa, biradžakoro sektori, e civilno organizacije, humanitarno khedina, save so direktno thaj inderektno si andre ko sistemi baši identificiribe thaj protektiribe upral akale kategorije manušendar.

FAKTORIJA – KARANE

Ko procesi kotar identificiribe e “dukhavde grupengo” rola khelena vi akala faktoriya save so lena pes sar kleja/nahtari baši dientifikacija:

- **Socialno problemi**
- **Socialno riziko**
- **Socialno dukhavibe**

Sakoya akale nahtareskere punktija thaj faktoriya ko definiribe e dukhavde grupengoro isi olen pengere telifaktoriya ko arakhibe e šajutne problematika thaj i potencijalno dukhavibe.

O SOCIJALNO PROBLEMI ŠAJ TE OVEL OKARAKTERIZIRIMO SAR

- **Problemija save so ikljona kotar o buhljaribe** – o buhljaribe sar faktori baš e socialno problemongoro sikavipe, šaj te sikaven pes ko buteder aspektija: bilačo primarno terbijati, nanipe edukacijakoro procesi, nasvalipa ko buhljaribe/razvoji, bilači socio-ekonomikani familijakiri situacija thaj javer. O lačo tha adekvatno buhljaribe šaj te del dumo/te pomaškerel ko manušengoro buhljaribe thaj ko čhinavibe ja palem, harnjaribe e potencijalno socialno problemongi kolencar o manuš našti te ikljol ko agor.
- **Preproblemija save ikljona devijacijendar** – i devijacija sar čipota/fenomeni, korkori peske sikavela nesavi problematika thaj bilačipe vi bibalansi maškar o manuš thaj o sasoinipe, e lagalno thaj etikane norme, so šaj but lokheste te anel dži ko adava o manuš te ovel crdimi ki rig kotar o sasoinipe, legalno, etikane norme, so šaj lokheste te anel dži ko lengoro crdipe pe rig thaj adalesar te anen thaj socialno problemija.

3. BUTIKERIBE DUKHAVDE GRUPENCAR

Sar so džala dureder o džanipe/vigjani/nauka thaj o sistemi baši socijalno solidariteti, agjare thaj o sasoinpe bute aspektondar, šaj te del čhanija thaj metodija vi tehniko te ikljol pes ki rig e dukhavde grupencar, ja palem, javere lafencar e dukhavde manušengere grupencar.

Sar te si, korkori o edukacijakoro sistemi kerela ulavde akademikane institucije save so praktikirinena čhanija thaj džaniba sar te identificirinen pes akala grupe thaj sar te harnjarel pes o riziko kolesar e dukhave manuša arakhena pes.

Korkori, e raštrakoro aparati dela šajipe baši turlije treningoja baši e manuša save so si specijalizirime te keren buti asavke kategorijasar, so javere rigatar, definirinela pes sar profesionalizacija ko akava kotor e raštrakere servisostar baši akala manuša.

Akale aspektetar haljovela pes kaj khuvana andre vi turlija sistemi kotar e civilno organizacije save so, palikerindoj/najsarinodj/ e internacionalno procesonge thaj premisa baši solidariteti thaj jekhipe, dela šajipe te pharuven pes maškar pende eksperience thaj čhanija sar te ikljol pes ki rig akale sasoinpaskere fenomenesar.

- **Problemija save ikljona kotar e naturakere katastrofe** – akala fenomenija korkori peske kreirinena/kerena baro šajipe baši o manuš, thaj anglal sa, nesave grupe save si astarde kootar e naturakere katastrofe, te len statusi sar socijalno problemi, anlal sa ikerindj ki godi e socio-ekonomikane, sastipaskere, higienakere thaj javera problemija save so ikljona kotar nesave naturakere katastrofe.

E socijalno rizikoja si potencijalno situacije save so šaj te anen dži ko socijalno problemi thaj si ulavde ko:

- **Politikane** – diskriminacija, socijalno crdipe ki rig, segregacija.
- **Naturakere ja palem geofizikane rizikoja** - kerde kotar i natura – bilačhipa thaj katastrofe (phuvjakoro kinanibe, bare jaga, bare panja)
- **Sastipaskere** – nasvalipa, invaliditeti thaj javer.
- **Sasoitnipaskere** – maribe, ekonomikane situacije thaj javer
- **Sociologikane – fiziologikane rizikoja** (dajipe, nasvalipe, meribe)
 - **familijakere rizikoja** (pharipa trujal e čhavengo terbijati thaj bajraribe, familijakor difunkcionaliteti, strukturalno bilačhe familije)
 - **profesionalno rizikoja** (nasvalipa, dukhaviba thaj meripe ko bukjarne thana, bibukjaribe)

O socijalno dukhavibe si nesave manuškiri situacija baši savi karakterizirinela pes sar manuš kotar “dukhavdi grupa”, pe so si pendžarde akala ulavipax:

- **naštipe te phevaven pes e negativno konsekvence kotar e stresno situacije;**
- **baro šajipe o manuš te ovel fizikane ja palem psihikane dukhavo, thaj**
- **nanipe kapaciteti, kabilipe thaj šajipena baši: angleder te dikhen pes e stresno situacije; ikljovibe ki rig e stresno situacijencar; nakhibe e stresno situacije thaj avibe korkori pesete kotar nesave stresno situacije**¹⁶

Baš akaleske, kana tretirinela pes asavko manuš, khamela pes te la sama baši komunikacija olesar, trebno te informirinel pes baši sa thaj te del pes leske šajipe baši sasto tretmani.

Fundavne elementija upral save trebno te lel pes sama ki komunikacija e manušencar kotar “dukhavdini grupa” si akala:

- **Objasninen oelske o problemi saveja arakhela pes;**
- **Vakeren oleske oleskere nijamija/hakaja;**
- **Pendžaren ole institucijencar trujal save šaj te rodel protektiribe thaj arka;**
- **Vakeren oleske sar šaj te bizi love te avel dži pe leskere nijamengoro protektiribe;**

E manuša save so kerena buti thaj funkcionirinena ko pervazija/fremija e civilnikane organizacijende, save so sakova dive kerena buti akale kategorijasar, musaj te oven savaht ko tereni thaj te kheden informacije, sasto vakti te educirinen pes, te ovel olen khetanutno butikeribe e institucijencar save so dena protektiribe, te džanen te sikaven e fundavne nijamija, sar vi te legaren pes pali premisa baši solidariteti thaj humanipe.

¹⁶ Buteder dikhen ko Legarutno lil baš e socijalno servisija e dukhavde grupenge ko lokalnikane khetanipa/komunitetija, Ministeriumi baši buti thaj socijalno politika, mart 2013 berš.

4. LEGALNO PERVAZI/FREMI BAŠI DUKHAVDE GRUPENGO PROTEKTIRIBE

Sar so sine vakerdo upreder ko teksti, fundavno mehanizmi baši realiziribe thaj protektiribe e dukhavde grupengi si i adekvatno Kanuneskiri regulacija thaj kanunija.

Ki amari raštra, e Kanuneskiri regulativa bazirina pes upral nekobor Kanunija kotar socijalno aspekti, a sar fundavno si o kanuni baši socijalno protektiribe/arakhibe. Akale Kanunesar regulirina pes e fundavne socijalno phučiba thaj institucija, čhanija baši reguliribe trujal savi e institucije trebno te keren buti.

Sar te si, na numa so isi socijalno protektiribe, korkori raštrakiri konstitucija dikhela vi o principu thaj premise kotar o solidariteti, o šajipe te ikljol pes ki rig kotar bilači situacija baš e manuša save so prepere na ko dukhavde grupe, adekvatno Kanunenar, e raštra isi vi solucije save kerena pes trujal:

- **Bukjarne relacije,**
- **Sastipaskoro protektiribe,**
- **Penzijengo thaj invalidengo siguripe**
- **Diskriminacijakoro činavibe**
- **Krivično Kanundeibe**
- **Imotno – legalne relacije thaj javer.**

Akava si numa jekh segmenti kotar o protektiribe/arakhibe, pozitivno diskriminacija thaj inkluzija e dukhavde grupengiri, so si ko jekh vakti evidenti kaj isi buvlo korpusi kotar e sasoičipaskere – legalno norme baš akale kategorijakere protektiribe.

Sar jekh katar e specijalno Kanunija save so tretirina o jekhipe, maripe baš protektiribe/arakhibe e dukhavde thaj marginalizirime grupen ko sasoičipe si o kanuni baši činavibe thaj protektiribe diskriminacijatar, save so kanunesar tretirina pes sa e bukja save so anena dži ko bijekhutno tretmani upral nesave kategorije manuša, ja palem individue.¹⁷

¹⁷ Kanuni baš e diskriminacijako činavibe thaj arakhibe olatar (Themeskiri gazeta no. 50/2010, 44/2014, 150/2015, 177/2015, 31/2016, 21/2018).

5. SUBJEKTIJA KO ARAKHIBE THAJ BUTIKERIBE E “DUKHAVDE GRUPENCAR”

Angleder sine vakerde e institucije save so direktno isi olen influenza thaj musaj te keren protektiribe thaj te len sama baš e nijamija/hakaja e manušengere save so prepere na ko dukhavde grupe, thaj sar e majbare thaj fundavne akate si o **MINISTERIUMI BAŠ BUTI THAJ SOCIJALNO POLITIKA** thaj e **CENTRIJA BAŠI SOCIJALNO BUTI**.

Numa, sa e raštrakere institucije nane bazirime numa upral akava ministeriumi thaj o centari baši socijalno buti sar direktno realizatorija ko protektiribe e manušengoro save so si socijalno dukhavde, thaj javere lafencar, isi vi javera institucije save so kerena protektiribe turlije karakteroncar:

- **Ministeriumi baši sastipe** – trujal e sastipaskere thaj nasvalipaskere ustanove thaj e javera medicinakere centrija.
- **Ministeriumi baš justicija** – trujal e službe baši legalno arakhibe thaj bilovengiri legalno arka,
- **Ministeriumi baš androne bukja** – trujal peskere Sektorija, baš činavibe, stopiribe thaj protektiribe e žertvengere kotar turlije krivično bilačhipa (familijakoro bilačhipe, bilačhipe kotar e službeno manuša thaj javer)
- **Ministeriumi baš edukacija** – trujal e edukacijakoro sistemi thaj e edukacijakere centrija
- **Radžakoro Generalno sekretarijati** – servisija baši rovipa thaj tužiba
- **Raštrakoro upravno inspektorati** – kontrola thaj dikhipe upral e institucije baši lačno legaripe e Kanunegoro džaindoj pali i fundavni premisa baši jekhipe, diskriminacijakoro činavibe thaj e insititucijengiri servisno orientacija.
- **Komisija baš diskriminacijakoro ačhavibe** – ksar direktno subjekti ko realiziribe e kanuneskoro baši diskriminacijakoro ačhavibe
- **Komune** – sar lokalno institucije buvle spektarosar so astarela sakodiveseskoro dživdipe.

Sa agjare, isi vi javera institucije thaj publikane servisija save so pomaškerena ko akava procesi, a nanene kotar e raštrakere zoratar:

- **Adalatija** – sar adalateskere zorakere instrumentija baši protektiribe e manušengere nijamija/hakaja thaj tromalipe/slobode
- **Publikano došakeribe** – sar organi dendo baši o progon.
- **Ombudsmani** – sar institucija so kerela protektiribe kana phagerena pes e nijamija thaj manušengere tromalipa.
- **Advokatura** – sar publikano servisi so dela legalno arka.

Angleder ko teksti upreder vakergem kaj mujal akala raštrakere thaj adalateskere organija sikavela pes thaj o biradžakoro sektori, anglal sa čhivdo trujal o sistemi kotar e civilno organizacije save so si direktno hemime ko protektiribaskoro sistemi thaj inkluzija e manušengiri so prepere na ki akajia kategorija.

AKALE KANUNESKERE ANIBASAR BAŠ O LEGALIZIRIBE, E DIZUTNE MANUŠENGE, SPECIJALNO E ROMENGE DENGJA PES KI JEKHI PROCEDURA TE LEGALIZIRINEN E OBJEKTON KOTE SO DŽIVDINENA

Akale procedurakere agoribasar baš o „legaliziribe“, o manuš so rodela adava, lela peskoro nijami baši adava te ovel ole kher, baši savo ka ovel adekvatno dokumenti kolesar o manuš so dela rodipe ka ovel sajbija upral adava objekti so ko akava momenti ka ovel „legalizirimo“ objekti.

Leibe kovasta thaj ki procedura e legalno draben kovakti, anela dži ko adava i procedura te dinamizirinel pes thaj te lel pes o nijami baš o legaliziribe.

I bilovengiri legalno arka si jekh, te vakera nevo nijamalo instituti, savo so najsarindoj e neve Kanuneskere solucijenge arakhela peskiri konkretno nijameskiri/legalno regulacija.

E bilovengiri legalno arka dela šajipe baš kreiribe sa bareder lokheder avipasar dži ko legalno mehanizmija thaj instrumentija baši e themutnegoro/dizutnengoro lačhipe.

I bilovengiri legalno arka sikavela e humanizacijakoro muj ko nijami/hakaj dikhindoj generalno. Akale kanuneskere anibasar i fundavni resarin si thaj fundavno klidaribe kaj i sasti analiza sikavela kaj akava instrumenti, sar so si i bilovengiri legalno arka, dela e manušenge šajipe lokheder te aven dži ko olengere fundavne manuškane nijamija thaj dži ko lengoro protektiribe.

E dukahvde thaj e marginalizirime grupe, sar so si vakerde džaindij pali e Kanuneskiri terminologija si dukhavdi akategorija thaj baš adaleske trebno olengoro bareder protektiribe thaj o preveniribe si panda buteder.

E subjektija save so ko akava umal kerena buti, e protektiribasar akale grupengo, isi kerdino sistemi mehanizmondar sar te protektirine thaj te keren preventiribe, te šaj akala manuša dukhavde grupendar te integririnen pes ko sakodiveseskoro thaj kvalitetno dživdipe.

Savaht si phareste te identificirinen pes e marginalizirime grupe, e rizik faktorija si ko baro numero thaj si but kompleksno, pali so šaj te vakera kaj rodela pes sa e subjektija save so si hemime ko protektiribaskoro sistemi thaj butikeribe akale manušencar, kahemla pes sakova dive te oven efektivno.

E raštra sar avguno thaj majmahat/majimportantno subjekti, save so isi obligacija te lel sama baši akale kategorijakere manušenge, isi zurale mehanizmija baši asavke rolakiri realizacija, numa javere rigatar šaj te dikha kaj vi e civilno organizacije save so aktivno kerena buti ko akava umal, si jekh zuralo faktori, sar ki direktno realizacija akale faktoreskoro, agjaar vi indirektno trujal adava e raštrakere organija te keren pengiri buti.

E upravno rganija trujal save i raštra dopherela i rola baš o protektiribe e dukhavde grupengiri, funkcionirinen džaindij pali e premisi save so šaj te dikhen pes ko ZOUP, thaj si paše phangle e premiasaar baši servisno orientacija e organengo mamuj e themeskere/dizutne manuša, premisa baši efektiviteto thaj baši jekhipe anglal o Kanuni.

O sasto klidaripe džala ki relacija kaj i raštra si o majbaro protektori baši akala kmanušengere kategorije, thaj na numa baš e mehanizmija saven so isi ola ko vasta, numa vi baš o resabiliteti savo so legarela, thaj buteder ki praktika save so kerena vi e civilno organizacije ko akava procesi, si direktno realizatori e misijakoro baši e manuškane nijamengoro protektiribe, e nijamengoro save si butivar phagerde upral akija manušengiri kategorija thaj si jekh, te vakera bari phurt savi so kerela komunikacija maškar i individua thaj i institucija.

Baš akaleske khamela pes bareder korelacija thaj phutaribe e raštratar thaj kotar e civilno organizacije, save so trebno te len babreder rola ko butikeribe e dukhavde grupencar thaj kategorijencar, thaj i raštra trebno te te lel than ko stimiliribe thaj keribe horeder relacije e dukhavde grupencar thaj sa adava jekhutne resarinasar, protektiribe thaj inkluzija akale manušengeri ko sakodiveseskoro dživdipee.

ISTIMALKERDI LITERATURA

- *Kanuni baši procesiribe e bilegalno tamirkerde objektencar*
- *Kanuni baši generalno administracijakiri procedura*
- *Kanuni baši tamirkeribe*
- *O kanuni baši khedipe thaj pharuvipe e evidentengoro thaj informacijengoro džaindoj pali službeno dolžnost 199/2014*
- *Kanuni baši tamirkeribaskoro than/phuv*
- *Kanuni baši prostorno thaj urbanistikano planiribe*
- *Kanuni baši sajbiluko thaj javera čačikane nijamija*
- *Nijamenskoro lil baš i forma e rodipaskiri te arakhel peps o legalno statusi upral o bilegalno objekti*
- *Nijameskoro lil baš e standardija te čhiven pes andre e standardija te len pes vi e bilegalno objektija ki urbanistikano planengiri dokumentacija*
- *Nijameskoro lil baši forma ko zapisniko baši kerdo dikhibe ko than khetane e tehnikane informacijencar baš o bilegalno objekti*
- *Nijameskoro lil baši forma sar te dikhel pes o registari kotar e dende rodipa te rarakhel pes o legalno statusi upral e bilegalno objektija*
- *Nijameskoro lil baši i forma kotar i urbanistikani soglasnost*
- *Nijameskoro lil baš e standardija thaj normativija baš o urbanistikano planiribe*
- *Kanuni baši diskriminacijakoro čhinvibe thaj protektiribe olatar*
- *Legarutno lil baši buhljaripe e socijalno servisongi baš e dukhavde grupe ko lokalnikane khetanipa*
- *Kanuni baši bilovengiri legalno arka*
- *Kanuni baši advokatura*

